

10.

DISSERTATIO
EX IVRE PVBLICO PRIVATO

DE
CHARTA SIGNATA
Bom
Stempel = Papier

QVAM
PRAESIDE
DN. FRIDERICO IACOBO
BARTHOLDO
NOVELL. PROFESSORE PVBLICO
IN
ILLVSTRI VIADRINO-BRANDENBVRGICA
OLIM D. III. MAI. A. C. MDCXC
ERVEDITORVM EXAMINI SVBMISIT
A. ET R.
PAVLVS KOLHARDT
STOLP. POM.

VITEMB. ET LIPSIAE
APVD EPHRAIM GOTTLOB EICHSFELDIUM
ACADEM. TYPOGRAPHVM.

10.
DISECTA
BY IRE PUBLICO MIVATO

DE

CHARTA SIGNATA

1800
Bismarck

THESE
GIVEN

DR. FRIDERICCO IACOBO

BARTHOLOMEO

NOVIT. PROFESSORE T. D. D. D.

ILLUSTRI VIADRINO BRANDENBURGICA

OLD B. H. M. A. C. M. D. C. C. C.

FRUITOVIA EXAMINIS M. D. C. C. C.

A. T. R.

P. A. V. S. K. O. E. H. A. R. D. T.

STO. P. M.

LIBR. B. ET LIPSIÆ

AD RICHARDUM RICHARDUM

AG. M. T. G. R. A. S. H. A. S.

1743

DE
CHARTA SIGNATA.

VVLGO
Stempel-Papier.

P R A E F A M E N.

Vitae Academicæ aliquot abhinc septimanis valedicendi propositum firmissimum erat, sed executio hucusque dilata, in causa est ratio non omnibus manifestanda, quæ discessui felicitatem, & ancipitis animi desiderio Beatitudinem a Serenissimo Principe vix aliter promittere potest, nisi exhibitio maximis Patronis meis aliquo laboris Academici argumento. Multum vero temporis eligendo themati propter morbum, qui me per aliquod

quod temporis spatium detinuit, fonticum, tribuere non licuit. *L. quaesitum 60. ff. de re iud.* Sed ex variis Materialium generibus ab Excellentissimo Dn. Praefide mihi commendatis, thema, quod Rubrica ostendit, mihi inter alia arrisit. Et quanquam initio admodum sterile, ob defectum de eodem apud Doctores vestigii, appareret, adeoque tractatio eius operosior videretur; attamen semel electum repudiare non placuit, licet variare licuisset, contra *vers. tantum enim abest L. vlt. pr. C. de Codicill.* Accedente siquidem magni Nominis & Ingenii virorum consultatione, & posthac priuatim instituta meditatione, insigne accessit leuamen, vt sic infocundam hanc materiam ad instar sterilis agri, debita ingenii cultura fertiliorum reddi posse, non dubitauerim. Confirmavit propositum meum debita Thematicae obseruantia in foro, in quo illud eo frequentius, quo in Legum voluminibus rarius deprehenditur, insuper occurrebat *L. 25. ff. de Liberat. Leg.* quae vult: quotidiana tanquam magis utilia, quam fidelissime esse curanda. Certe obseruantia Edicti de Charta Signata debet esse quotidiana, tum in ius dicentibus, quam in agentibus & contrahentibus, tum ex voluntate

tate Principis, quae per modum praecepti satis clara in Edicto extat, verb. Also befehlen wir ꝛc. tum ex vigore Legis, cuius vim Edictum Principis habet, per *L. 1. ff. de Const. Princ.* tum ex effectu Legis duplici, qui est (1) Nullitas Contractus verb. in pr. sonst nicht gültig seyn solle. Iterum circa fin. Welches nicht auf dergleichen Papier geschrieben, solches als ungültig verworffen werden solle. (2) Poena in verb. circa fin. So wol derjenige, der es angenommen oder ausgefertigt, mit einer ansehnlichen Strafe belegt werden solle; & ex clausula final. daß sie in keinerley Weise dawider handeln, bey Vermeidung unserer Ungnade, und ernstlichen Einsehens. Vt sic ob tot vicibus repetitum Principis mandatum, de seruando Edicto vix a quopiam Iudice in iudicando, aut agente in contrahendo, aut litigando, tentari debeat contrauentio. De hac materia, quia non pauca crebras inter meditationes dubium reddidere, animum meum acturus sum, dum dubia ista ac meditationes paulo plenius Eruditorum ac Practicorum correctiori iudicio submittere libuit. Quod si alicuius alteriusue Lectoris desiderio non omni ex parte respondeat, meliori emendatione, id quod minus placet, vt

A 2

digne-

dignetur, subnixè rogo; ita tamen, ut censurae, ne nimis rigorosa euadat, temperamentum aequitatis adsit, desiderante id in omni Iure *Lege 90. ff. de I. R.* Sic itaque Deo auspice felix initium.

CAPVT I. DE DEFINITIONE NOMINALI ET REALI.

§. I.

Introitus.

Vocum Euolutionem Tractationi rerum praemittere, non minus necessarium, quam proficuum existimarunt & Icti & Philosophi, testibus Vipiano in *L. 1. pr. ff. de I. & Iur. l. 7. §. 2. ff. de supp. leg.* & Scalig. *lib. 1. Ex. 1. Sect. 1.*

Causa impulsiva & fin. Onomatol.

§. 2. Maxime sicubi voces thematis tractandi ambiguae, quo remota prius terminorum ambiguitate, ceu quae errorum mater, ac sua cuique termino aequiuoco assignata acceptione, clarior rei tractandae sensus reddatur. *l. 17. ff. de LL.*

Notatio Chartae.

§. 3. Nihil autem dicendum est de vocis, *Charta*, Notatione, nisi quod auidus Lector remittatur ad Lexicographos, vno ore asserentes, vocabulum Chartae esse primitiuum, descendens non tam a latino nomine, quam potius a graeco *χάρτης*, siue *χάρτον*. Aliis illud ab Hebr. Charat deriuantibus.

Causa materialis ex qua.

§. 4. Et quidem ex linteolis, postquam contrita & contusa Charta conficitur hodie, sicuti olim & primitus ex papyro frutice, Nylo Aegyptio flumini peculiari, aus *Aegyptisch Schilff oder Rohr*, fieri consuevit. Conf. Guid.

Pan.

Panciroll. *rer. memorab. tit. papyrus. pag. 240.* ibique
 Henr. Salmuth & Plin. *L. 13. C. 11. & seq.* item Adrian.
 Torneb. *Tom. 1. lib. adu. 7. C. 2.* Isidor. *L. 6. Etym. cap.*
10. Cassiod. Lib. 11. Ep. 38.

§. 5. Aliunde autem perspectae satis erunt vocis Homonymia.
 huius acceptiones, pro varia ac diuersa obiecti conside-
 ratione variae. De quibus h. l. per compendium nobis
 agendum.

§. 6. Modo enim Charta simpliciter posita refertur Per Chartam
 ad nouam siue mundam Chartam, in qua nondum vel ^{intelligitur}
 nunquam aliquid scriptum, per *L. 4. ff. de bonor. possess.* ^{nuda.}
sec. tab. ibique Glossa lit. Galibi pura dicitur *l. 52. & 76.*
ff. de leg. 3.

§. 7. Inde est, quod talis Charta dicatur virgo, quae, ^{Charta virgo}
 a nullo maculata, nec vnquam peperit, darauf noch nichts ^{quae?}
 geschrieben, vel ein Original, wovon noch kein Trans-
 sumpt oder Abschrift ist. i. e. Charta inuulgata. Calu.
voc. virgo.

§. 8. Modo refertur ad Chartam deletitiam, siue li- ^{Charta deleti-}
 turarium, h. e. in vno latere conscriptam, sed deletam, ^{tia.}
 germanis dictam eine Mappe, oder Schreibetaffel, da-
 von man das Geschriebene wieder ableschen kan, Graec.
παλίμψενον.

§. 9. Et hanc famigeratissimus Ictus Vlpianus di- ^{Opystogra-}
 cit opysthographum, ipsique hunc effectum tribuit, vt ^{phum & eius}
 etiam ex eodem peti bonorum possessio possit, si quis in ^{effectus.}
 eius tergo fuerit testatus, per *text. L. alleg. 4. ff. de bon.*
possess. sec. tabb. add. Magnif. Dn. Stryk. de Caut. Contr.
Sect. 2. c. 7. §. 17.

§. 10. Modo per Chartam intelliguntur Libri, vi- ^{Chartae nomi-}
 deat, velim, B. L. casum *l. 52. §. 4. ff. de Legat. 3.* vt pu- ^{ne veniunt}
 ta, si testator reliquerit Chartas vniuersas, nemo dubita- ^{Libri.}

bit, Libros deberi; nam in usu vulg. plerique Libros Chartas appellant.

Quid per
Charthecken
intelligitur.

§. 11. Vnde & pro communi loquendi more per *ro Charthecken* intelligimus vetera manuscripta, quo etiam spectant verba apud Persium *Satyr. 5. vers. 62.*

At te nocturnis iuuat impallescere chartis

Cultor cum es iuuenum &c.

Id est, legendis & euoluendis libris operam dare.

Quae veniunt
nomine Char-
tae purae.

§. 12. E contrario puris chartis legatis non continentur membranae, nec ceterae ad scribendum aptae materiae, nec libri iam facti, neque coepi scribi, per *d. §. 4. l. 52.* neque Chartae nondum perfectae, per *§. 6. d. l.* neque iam scriptae, iuxta *l. 75. ff. eod.*

Charta dicitur
Libellus fa-
mosus, it. Car-
thel.

§. 13. Porro nomine Chartae veniunt Libellus famosus, germanice eine *Schmäh-Charte*, ein *Schmäh-Briff*, *art. 113. Const. Crim. Car. V.* it. epistola prouocatoria, *Cartel*, vnde *Cartel-oder Briefträger*, quorum fit mentio in *Edicto Seren. Elector. Brandenb. Frider. III. de Anno 1688. contra Duella art. 9.* sunt illi, qui alios ad duella prouocant &c.

Cartel dici-
tur transactio
certa.

§. 14. Quamuis alio sensu *Cartel* quoque dicatur Transactio illa, quam belligerantes inter se constituunt, ratione lytri siue pretii redemptionis, wenn die *Ranzion* gezahlet wird, nach dem aufgerichteten *Cartel*, siue iuxta Chartam erectam, euolu. Hoyer in *Corp. Iur. Milit. in Not. ad art. 70. des Churfürstl. Brandenb. Kriegs-Rechts. p. m. 430.* nam alias lytrum ordinar. solet esse stipendium mensis.

Chartularii
qui?

§. 15. Itidem Chartae appellatione venit tabula rationum; sicuti exinde Chartularios, qui Chartas siue tabulas debitorum fiscalium tractabant, dictos esse, aperto constat ex *L. 3. C. de Can. largit. tit. lib. 10. l. 11. C. de Nume-*

Numerariis, Actuar. & Chart. lib. 12. & l. nulli. 10. inf. eod. tit.

§. 16. Neque male putauerim, Notarios ideo dici ^{re dicantur} Notarii, quia Chartularios, tum quod ad instantiam aliorum omnia in ^{iudices Char-} Charta consignare fideliter debeant, tum quod inter alia ^{tularii?} per pennam & Chartam inuestiantur, mit ^{Notariorum} Uberantwortung seines gebührenden Werkzeugs, als Feder, Papier, Dinte und Schreibzeugs. ^{instrument.} conf Bornit. *de Different. instrum.* lib. 2. c. 16. §. praeterea. & Nicol. Honthem. *de arte Notariat.* L. I. C. 19. n. 17.

§. 17. Porro a Charta dicitur Chartophylacium, ^{Chartophyla-} quod nobis idem est, ac Archium siue scrinium, in quo ^{cium quid?} Chartae reponuntur. Corraf. L. I. *miscell.* C. 18. alibi vocatur tabularium.

§. 18. Item Chartopratae, qui sunt Chartarum ex ^{Chartopratae} prouinciis in urbem transmissarum susceptores & vendi- ^{& chartopra-} tores, vnde etiam Chartoprata chartarum venditio ^{tia quid?} nuncupatur. *in l. vn. C. de Colleg. & Chartoprata. lib. II.* Chartiaticum vero est id, quod pro Chartis praestabatur ^{Chartiaticum} officialibus, per *l. Diuus. 6. ff. de bon. damn.* ^{quid?}

§. 19. Ceterum Charta, quatenus est scriptura vel pu- ^{Charta accipi-} blica vel priuata, indigitat instrumentum vel publicum ^{tur pro instru-} vel priuatum, qui sensus vocis communissimus in praxi. ^{mento.}

§. 20. Nam sicuti numerus actionum humanarum ^{Necessarium} est innumerus, ita suam quaeque actio requirit Chartam, ^{est hodie} es muß allemahl schwarz auf weiß seyn. Rationem non ^{schwarz auf} adeo inconueniens erit ponere, in vulgato prouerbio: ^{weiß.} Heute zu Tage klein Glaube, groß Papier, und nicht wie bey Alten, grosser Glaub, fleiner Briff. De quo merito conquerendum.

§. 21. Sic Berens nuncupat instrumentum inuesti- ^{Inuestitura} turae (den Lehn-Briff) Chartulam concessionis feudi, in ^{vocatur char-} ^{ta.} *Disp.*

Disp. feud. §. 1b. 7. quae etiam vocantur literae inuestiturae feudi.

Die Dingzettel,
an probent?

§. 22. Sic chartulae expensarum, die Dingzettel, quae a fabris aliisque artificibus probationis gratia petuntur, dicuntur instrumenta priuata, quibus fides non denegatur ob pactum interueniens, his verbis concipi solitum, und sollen fünfftig, zu Behauptung der aufgewandten Unkosten, die von denen Handwercksleuten genommene Dingzettel gültig und genug seyn. Vid. Magnif. Dn. Stryk. Patronus ac Praeceptor meus Summe venerandus *Tract. de Caut. §. 2. C. 4. in fin. si sc. in fundum antichreticum quid impensum.*

An dos probatur per reiterationem in schedula confessio-

§. 23. Sic Chartula siue Scheda, si in ea reiteretur confessio numeratae pecuniae, vel dotis, plenae probationis effectum habet, per *l. 4. C. de non num. pec. Struu. 1b. 53. Exerc. 16. conf. l. 1. C. de Dot. Caut. non num. Brunn. in Rep. Parat. Wes. qu. 34. de reb. cred. licet reiteratio sit extraiudicia.*

De alienatione fundi dotalis qu.

§. 24. Imo si vxor in separata scheda post biennium repetat consensum in factam fundi dotalis alienationem, ea conualidatur, modo ex aliis bonis mariti vxori satisfieri possit, per *Nou. 61. c. 1. Brunn. quaest. 11. de fundo dot. Nam interea satis deliberasse censetur de iure suo ib.*

Confessio dotis a marito facta an probet?

§. 25. Chartula etiam solet dari Vxori a Marito in testimonium acceptae dotis, verum eidem plene non creditur in concursu creditorum, sed creditores ab vxore adhuc pleniorē recte vrgent probationem *Autb. quod locum. C. de Dot. caut. non num. licet dos sit confessata.*

Per Muthzettel probatur petitio inuestiturae.

§. 26. Sic Chartula siue breue testatum, germ. Muthzettel, Lehnsinnung, solet a Domino concedi vasallo in testimo-

testimonium eius, quod submisit petierit inuestituram. conf. Dn. Struu. *Synt. I. Feud. c. 10. rh. 4.* Stryk. *Exam. C. 17. Q. 22.*

§. 27. Sic olim offerebantur Iudici criminali Chartulae, germ. dictae Zettel, & ex his toties Secretarius Iudicii praelegere publice tenebatur intentionem & accusatoris, & accusati, quoties eorum dati procuratores causam orare minus idonei fuerunt. *art. 89. & 90. Const. Crim. Car. V.*

Antiquus usus chartularum in criminalibus.

§. 28. Ulterius Charta datur vacua, alba, blanca, Blanquet, siue blanquetum, nil continens nisi subsignationem & subscriptionem nominis, cum causa determinata, v. gr. zur Vollmacht, ad procedendum, zu verfahren, in Sachen Titii contra Meuium, oder zur Obligation von 300. Thlr. in optima forma bey Sempronio. Dn. Stryk. *d. Tr. S. I. cap. 6. §. 12.* Qua formula omissa posset abusus fieri blanqueti.

Blanqueti requisitio.

§. 29. Solet quidem Charta blanca dari Procuratori, non expressa in eadem certa causa, & tunc Procurator tali Blanqueto facultatem omnes Iudicii actus expediendi inferere valet, namque simpliciter subscribens, omnia mandasse censetur. Sed eiusmodi generale mandatum lite non caret. Conf. Carpz. *Dec. 237.* Schurff. *Cenz. I. cons. 17. n. 12.*

Quid per Chartam blancam aliusque causa mandatum censetur?

§. 30. Denique etiam dici solet, porrigo tibi Chartam albam, seu solium album; verum haec phrasis non aliter capienda, als sich auf Gnade und Ungnade ergeben, und einem ein Blat zustellen, darauf er schreiben mag, was er will, de eo vid. Besold. *in Thes. pract. voce Charta blanca.*

Quid significet? Porrigo tibi Chartam albam?

§. 31. Omissis aliis innumeris Chartae acceptionibus ac attributis, subnectimus, Chartam, quae huius loci est,

Digressio.

ci est, signatam, vel sigillatam, germ. *Stempel-Papier*, abhinc annis non ita multis in totam Marchiam ac Electoralem Pomeraniam aliasque Serenissimo Electori Brandenburgensi subiectas ditiones introductam, ibique receptam, iuxta tenorem Edicti de anno 1682. Mense Iulio d. 15. promulgati. De qua paucis h. l. dicere animus est.

Synonymia
Chartae.

§. 32. Antequam vero hoc fiat, adhuc notanda sunt, quae in genere restant de ceteris terminis dicenda. Notissimum autem est, Chartam alibi efferri nomine papyri, bibli, fruticis. Caluin. *in Lex. Iur. voce papyrus*. Salmas. *in Vopiscum* p. 444. & Melch. Guilandinus *in Comm. ad locum Plinii supra citatum*. Lucan. L. 3. ibi: *non-dum flumineas Memphis contexere biblos nouerat &c.*

Etymolog.
voci signatae.

§. 33. Quantum ad vocabulum signata, illud originem suam debet verbo signum, vt sic huius vocis Etymologia aliquot pagellas implere inutile sit mihi visum.

Homonymia
signare quid,
& quotuplex
signi?

§. 34. Quotupliciter capiatur τὸ signare & signum, ex recensione quarundam acceptionum huius vocis patebit. Signare est rem quodam signo notare, siue illud sit mentale, h. e. particula quadam in ista re prae aliis notabili memoriae impressa; vel reale, vtpote vel per incisionem v. g. mediante securi aut cultro, aut per inscriptionem, veluti nominis aut alterius asterisci, & quidem eo fine, vt ne confundatur cum aliis, aut confusa forte ab aliis rebus dignosci ac separari eo facilius possit, aut si furto surrepta per talia signa eo certius describi, sicubi agatur ad exhibendum, per L. 3. *pr. ff. ad. Exhib. Brunnem. in Comment. ad. d. l. 3.*

Homonymia
signi.

§. 35. Signum vero denotat (1) idem, quod Sigillum vel signaculum, quo facit illud Senecae *de Benef.* Signis impressis pacta conuenta custodire, & Germanicum illud *verpitschiren, versiegeln* l. 1. §. *si pecunia* 36. *ff. depositi.*

siti. l. 22. §. 1. 2. 4. de testam. (2) Supponitur pro imagine fusa vel sculpta, vnde signum cupidinis est imago istius idoli, apud Cicer. *in V1. Verr.* & diminutivum sigillum exprimit parvam statuam. Conf. Calu. *in Lexic. sub voc. sigillum.* (3) Capitur pro vexillo militari, Panier oder Fähnlein, vnde Signifer dicitur, qui praefectus est vexillo, item (4) pro tessera militari, das Wort oder Losung, Veget. *L. 3. C. 5. de re milit.* (5) pro sideribus zodiaci, qui ob id salutatur Signifer orbis, apud Cicer. *de Nat. Deor.* (6) Accipitur pro indicio aliquo & significatione.

§. 36. Sic plurimis in negotiis videmus varia adhiberi signa pro arbitrio cuiusvis Oenopolae, quare suis aedibus appendunt hederam, nisi in signum vini vendibilis? Emptores quare venditoribus plerumque dant arrham, nimirum in signum ac argumentum celebratae emtionis per *pr. l. de emt. & vend.*

§. 37. In statu politico aequè observamus, multa indicari per signa. Apud omnes gentes Sceptrum fuit regiae dignitatis signum, Limnaeus *de iure publ. lib. 2. cap. 4. n. 21.* singularis gratiae, maxime ei, cui illud tangere contingit. Ex tactu sceptri a Rege Ahasuero Esthrae porrecti illa de clementissimo Regis erga se affectu certiorabatur, vti legere est *c. 5. Esther. v. 2.* conf. Magnif. Dn. Stryk. *de iure Sensuum Disp. 7. cap. 1. num. 43.*

§. 38. In iure privato traditio clauium in conspectu horrei, vbi merces reconditae sunt, facta, est signum translati mercium ibidem reconditarum dominii ac possessionis, etsi non apertis horreis, per *l. clauibus 74. ff. de contrab. empt.* Instrumentis obligationum, die alten Rauff-Briefe, loco rei donatis ac traditis, res ipsa data censetur *L. 1. C. de Donat. l. quoties C. de Donat. l. quoties*

Vfus signorum apud priuatos.

In statu politico
Sceptrum
quid?

Traditio clauium infert traditionem rei.

C. de R. V. Magnif. Dn. Stryk. *tr. de I. Sens. Disp. 7. c. 2. n. 12. de Caut. Contract. Sect. 2. cap. 8. §. 22. Gail. lib. 2. obseru. 37. num. 10.*

Rei signatae
periculum est
emptoris.

§. 39. Porro signa rebus emptis imposita regulariter attribuunt periculum emptori *l. 14. §. 1. ff. de per. & com. rei vend.* nisi euitandae submutationis gratia appositio sigillorum probetur. *L. 1. §. si dolium ff. de rit.* Dn. Strykius *in Cautel. Sect. 2. cap. 8. §. 34.*

Sigilli impositio
ratificat
negotium.

§. 40. Alias sigilli appositio etiam est signum ratificationis & confirmationis. Baldus *in L. in fraudem 15. ff. de testam. milit.*

Annuli apprehensio
infert
possessionem
Ecclesiae.

§. 41. In Ecclesiasticis apprehensio annuli in conspectu Ecclesiae facta, est signum impetratae possessionis Ecclesiae. Mascard. *de Probat. Concl. 1191. num. 19.*

Meri imperii
signum.

§. 42. In Criminalibus signum meri imperii est gladius, quem Iudex criminalis pro iudicio criminali sedens manibus tenere aut praesentem habere iubetur in *art. 82. Const. Crim.* Et hac ratione merum imperium per potestatem gladii describitur in *l. 3. ff. de Iurisd. l. illicitas §. 8. ff. de off. praesid.* Item in signum meri imperii baculo vti fuisse leguntur iudices inferiores in *art. 82.*

Bacillus quid
hoc loco?

§. 43. Bacillus tamen ab hoc est diuersus, qui publicata sententia criminali frangi solet.

Fractio baculi
quid?

§. 44. Huius equidem baculi fractionem aliqui putant esse signum condemnationis peractae, magis tamen placet sacratissimi Imperatoris sententia, tanquam verum intellectum expresse determinans, videlicet fractionem baculi esse iudicii criminalis quoad hunc actum finiti signum, innuens, iudicium eo, quo incoeptum, instrumento absolui. per *verb. ult. art. 82. bis zu Ende der Sachen 20. & verba art. 96. Const. Crim.* Damit vom Gerichte aufstehen.

§. 45. In Iure Publico signum Nobilitatis olim erat Sigillum, quemadmodum Besoldus in *Tbes. Pract.* sub voce *Sigill ex l. cum aureum* 19. §. 8. ff. de aur. & argent. notat Siegel, a sigillo, war ein Kennzeichen des Adels, also daß die Siegel und Bilder der Ahnen zusammen gesetzt worden.

Signum nobilitatis quodnam olim?

§. 46. Locum sigilli hodie occupant insignia, die Wapen oder Wassen, ein offener Helm, ut constet, quantum aliis praestent Nobiles, inde germ. dicti die Edels Knechte, Schild- und Wapen-Träger.

Quodnam hodie?

§. 47. Et haec ipsa insignia sponte absque speciali concessione sibi fingere sub graui poena prohibitum est in *art. 45. Capit. Leop. verb.* Eigenen Wapen mit offenen oder zugethanen Helmen formiren: nisi quis nobilis vel virtute vel genere.

Qui possunt uti insignibus?

§. 48. Hinc Doctoribus absque speciali concessione Imperatoris permissum est, nobilium insignia cum aperta galea, tymbroque militari exornata pro arbitrio usurpare, Sie mögen Wapen mit offenen Helmen und Schild erwehlen und formiren, scribit Chasanaeus in *Catal. gloria mundi concl.* 20. Walther de *Priuil. DD.* pag. 315. Piserzki a *Kranichfeld tr. de Statu seculari. cap.* 16. pag. m. 290.

§. 49. Baculus ferulae, vexillum, sceptrum sunt certa rei signa. Per baculum enim ferulam pastorem confertur munus Ecclesiasticum; per vexillum olim feuda regalia, ut Ducatus, Principatus: Hodie per gladium, quod docent exempla, ubi Ducatus Bremensis Regi Sueciae & Magdeburgensis Electori Brandenburgico per gladium allatus. Per Sceptrum vero feudum Ecclesiasticum in signum gratiae, cum Clericus feudi alias capax non sit, nisi per dispensationem ac gratiam, ideo sce-

Signa investiturarum quae?

ptum tanquam gratiae signum adhibetur illustr. Dn. de Rhetz. *in Inst. Iur. publ. lib. 2. tit. 29. §. 4. & 6.* Magnif. Dn. Stryk. *in Ex. I. F. c. 12. q. 7.*

Legatorum signum quod?

§. 50. Legati mittuntur cum signo siue caractere representatiuo, literae vero Credentiales ipsis a Principali datae, sunt signa voluntatis mittentis. conf. Illustr. Dn. de Rhetz. *Inst. Iur. publ. lib. 2. tit. 23. §. 2. & tit. 24. §. 9. & in praelect. ad iam laudatum Autorem* Magnif. Dn. Stryk. *dict. Tract. 24. §. 9.*

Signare quodupliciter capiatur?

§. 51. Reliqua, quae restant, persequi prohibeor, dum adhuc quaedam consignanda restant de voce signare. Tò signare primo loco dicimus idem esse, ac notare, *zeichnen, merken*, de quo supra actum. Deinde in specie denotat signum venditionem inferens, *einen Zettel anschlagen mit der Schrift: Diß Haus ist zu verkauffen:* quae significatio occurrit *in L. 20. ff. de iniur.* Vbi prohibentur quilibet sui debitoris absentis domum priuata autoritate signare, si secus factum, iniuriarum actio exinde nascitur. Deinceps dicitur signari, cum ei forma imprimitur vel certus character, vti patet ex nummis signatis, *den Schau-Pfennigen*, vel ex pecunia signata siue numerata, quae praecise requiritur in Empt. venditione per §. 2. *I. de Empt. vend.* & L. 1. §. 1. *ff. d. r.* atque in locatione operarum ad euitandam confusionem locationis cum contractu innominato, *do vt facias.* L. 5. §. 2. *de praescript. verb.* Dn. Stryk. *in annot. ad Inst. de Loc. Cond. §. 2.* Hillig. *in Don. l. 13. cap. 6. lit. I.*

Nummi signati.

Signare est sigillare.

Porro signare idem est ac sigillo obfirmare per *l. videamus II. §. 3. ff. locat.* quod toties quoties obseruari in commerciis videmus, imo & in literis. Et hanc literarum obsignationem iam tum Diuus Pius obseruari voluisse legitur in L. Diuus Hadrianus. 6. *ff. de Custod. & Exhib. reorum.* Item Constitutiones Imperii volunt, vt literae

literae, quibus Imperator Electores, Principes, ac Status Imperii inuitat ad Comitia, ne amplius in forma patenti transmittantur, sed obsignatae. Illustr. Dn. de Rhetz *in Inst. I. Publ. L. 2. T. 24. §. 4.*

§. 52. Ad pecuniam numeratam depositam requi- Obsignatio
depositi.
ritur, ut sit obsignata, nam alias depositi regularis egre-
ditur terminos per L. 31. ff. locati. L. 24. §. 1. *depositi* vide-
turque pecuniae non obsignatae usus tacite concessus. E-
contrario mutuum non potest consistere in pecunia obfi-
gnata, alias enim eiusdem nullus esset usus. Frantzk. *tit. Depositi. in n. 13. Zoef. d. 1. n. 3.*

§. 53. Tabulae testamenti signantur & quidem se- Testamentum
est signandum.
ptem testium signis; L. 22. §. 1. 2. 3. 4. *seqq. ff. qui test. fac. poss.* imo & pluribus, nam abundans numerus non
nocet, sub isto siquidem numero continetur iustus ac so-
lennis testium & signorum numerus. L. 7. ff. de bon. poss.
sec. tab. L. 12. de ini. rupt. & irrito test.

§. 54. Item citationes in Camera Imperiali decre- Citationes sunt
subsignandae.
tae aequae sunt subsignandae sigillo Camerae consueto,
Illustr. Dn. de Rhetz. *in Inst. I. Publ. L. 4. T. 7. §. 5.* I-
mo & exempla vidimata debent esse subsignata, eadem
namque appellat copias signatas, iam allegatus Dn. de
Rhetz. *d. L. T. 9. §. 6.*

§. 55. Ex iam dictis patet, signare idem esse ac Quid signa-
dum?
germ. *siegeln, versiegeln*, occurrit etiam haec vox saepi-
us *in ord. Dicasteriali Prouinciali Pomer. Elect. §. 3. T. 2.*
ubi specialiter cautum, daß täglich zu gewissen Stunden
die Verordnungen, Abschiede und Mandata versiegelt
werden, it. mentio fit der versiegelten Briefe. *in §. 2. T. 34. d. ordin.* item der versiegelten Interrogatorien §. 1. T. 57.
porro des versiegelten Rotuli, §. 29. 30. T. 55. Et hoc
sensu quoque, quam nos dicimus Chartam signatam, ali-
bi

bi salutatur Charta sigillata, Zuer Boxhorn. *disquisit. Polit. casu. 59.*

Signatio rei
eadem ac tra-
ditio.

Exceptio.

§. 56. Porro $\tau\omicron$ signare est Dominum acquirere, si-
gnans enim rem emptam facit suam, sicque in se deriuat
periculum, per L. 14. §. 1. ff. b. t. venditor patiens rem
venditam ab emptore gnari, tradere censetur Domini-
um, Struu. in Synt. I. Ciu. Exerc. XI. tb. 8. Conf. Buius
in L. 9. de publ. in rem. act. p. 299. qui consultus, num
signans trabem venditam alteri sit praeferendus? affirmati-
ue se respondisse perhibet. *dict. loc. add. L. 14. §. 1. ff. de
peric. & comm. rei vend.* Non ignoro in L. 1. princ. in fin.
& §. 2. d. t. signationem pro traditione non haberi: Ve-
rum hoc ex alia ratione, nam ibi dolia ideo dicuntur si-
gnata, ne aliud dolium pro alio, & aliud vinum pro alio
supponatur: Nec ibi contractus est perfectus, vinum
quippe sub gustu in d. *tex.* dicitur venditum, qualis ven-
dito continet tacitam conditionem, si scilicet degusta-
tum fuerit vinum per L. 4. princ. ibi: *quasi sub conditione*
& §. 1. verb. *difficile est. ff. de peric. & comm. rei vend.*
Frantzk. d. t. num. 7. Et si nuncio pecuniam obsigna-
tam alio transferendam dederim, is illam resignare ac in-
tercipere prohibetur sub poena capitali, iuxt. DD. Ber-
lich. P. 5. Concl. 58. num. 1.

Signatio in
facie erat nota
poenae.

§. 57. Vsitatum quoque ante Iustiniani tempora Ca-
lumniatores signari in facie litera K. exigente hoc le-
ge Rhemnina, vt sic constet, signationes tum temporis
fuisse ex genere poenarum, per L. 17. C. de poenis &
Brunnem. ad eand. Hodie volunt, illas signationes in fa-
cie cessare debere, cum homo sit ad Dei Imaginem con-
ditus. Schneidewin. ad §. si quis ancillas n. 5. Inst. de
Legatis, sed id moribus ac consuetudinibus Regionum
ac iudiciorum relinquo, nec quidpiam ea de re asserere
mei

mei est propositi, nedum huius loci. Brunn. *ad L. 17. C. de poen. & in parat. Wes. q. 23. eod.*

§. 58. Videmus etiam in iudiciis sententias interlocutorias, decreta atque alia eorum genera hac voce in fine notata: Signatum Loco, Anno, Mense & Die, quemadmodum Aduocati Signatum Decretorum, ad quae se referunt, proprie in scriptis exhibitis exprimere iubentur, in neurevidirter *Hinterponimr. Hofg. Ordnung. T. 12. §. 10.* sed nec hoc huius est loci. Nam denotat id, quod unterschrieben, und untersiegelt oder ausgefertigt ist.

Signatum in Decretis quid?

§. 59. Insuper adhuc suggerit *l. ff. de peric. & comm. rei vend.* aliam significationem, scil. illud vocabulum signare esse idem, ac determinare, vel certum tempus designare, quod patet ex *d. L. verbis hisce.* In id tempus periculum venditor sustinebit, quoad se periculo subiecit, quod si non designauit certum tempus, eatenus periculum sustinere debet, quoad vinum degustetur, quaevis rationem? hanc habebis, quia degustationem demum subsequitur voluntas ac consensus emendi. *Glossa ad d. L. 1. ibique supra citatus Brunn.*

Signare est idem, ac determinare.

§. 60. Nec raro verbum signare vsurpatur pro consignare, hoc vero verbum saepius in *Const. Cr. Car. V.* accipitur pro aufschreiben, aufzeichnen, sic in *Art. 5. d. Const.* Secretarius iubetur ipsa verba rei consignare fideliter. Et in *Art. 48. & 58.* cautum, ne Actuarius quidquam consignet prius, quam remissis fidiculis, namque confessio durante tortura facta, licet articulatim consignata, non reputatur valida. Item in *Art. 46.* docetur Actuarius prudenter ac caute consignare, admoneturque, ne scil. protocollo inferat inquisitum, quando verbis acerbioribus ac comminatoriis adactus quid confitetur, sponte confessum esse, sed potius sic consignet: daß er
C auf

Consignare audit germ. Aufschreiben.

auf scharffes Zureden des Richters bekannt; Enimuero idem certe non est, sponte confiteri, & praeuia comminatione fateri.

Resignare
quomodo
germ. audit.
Resignatio
quid?

§. 61. Adhuc alius terminus, nimirum resignare, in iure occurrit, ac certe non sine effectu. Dictus terminus germanice audit auflassen, zuschreiben, ipsa autem resignatio praecipue in Saxonia, alibique locorum, vbi singulartiter recepta, demum facit transire dominum rei venditae, si cum traditione coniuncta. germ. Die gerichtliche

Auflassung, daß nemlich das Gut von dem Verkaufer gerichtlich aufgelassen, und dem Käufer zugeschrieben werde. Dn. Struu. *Exerc.* 23. *th.* 108. *Et ab eo alleg. plures.* Praeterea resignatio adhuc aliam significationem habet, v. g.

Eius usus in
(1) Mutuo.

in mutuo sub annuis vsuris, absque determinatione temporis concessio, item in Locatione conductione, in quibus casibus necessarium est, vt commodo tempore ante solutionem fiat resignatio.

(2) In Locatione.

Formulam resignationis recenset Magn. Dn. Stryk. in *Caut. S.* 2. *C. I.* §. 18. nimirum hanc: Solte auch dem Gläubiger nicht belieben dergestalt zinsbar dieses Capital ferner stehen zu lassen, oder dem *Debitori* nicht gefallen, dasselbe länger an sich zu behalten, so soll einer dem andern ein halb- oder viertel Jahr vorher solches Capital aufkündigen.

(3) In contractu Antichretico.

Aequae obtinet resignatio in contractu Antichretico. Conf. Dn. Stryk. *d. Tr. p.* 204. Ab hac tamen resignationis significatione diuersa est resignationis acceptio in Materia Depositi, vbi resignare germanice dicitur

(4) In Deposito.

wieder aufsiegeln, oder das Siegel aufbrechen, quod fit in casu, quando vnus ex heredibus suam depositae pecuniae partem repetit, vbi tamen resignationi sigilli facculo pecuniae impressi adhibendus est Praetor, vel alii honesti viri, quorum praesentia supplet defectum Praetoris

ris

ris, per *L. 1. §. 36. ff. Depositi ibique Gotthofredus*. Testa-^{(5) In testa-}
 menta non sine solennibus sunt resignanda, de qua solen-^{mentis.}
 nitate *integer tit. ff. Testamenta quemadm. aper.* disponit,
 ibique Brunnem. & alii. Resignare tamen inuolucrum
 testamenti licet, saluo manente testamento, Struu. *Exer-*
citat. 32. thes. 51. Magnum quoque momentum positum ^{(6) In dictis}
 est in obsignationibus & resignationibus dictionum testi-^{testium.}
 um, illae fiunt ideo, vt omnia ad tempus publica-
 tionis maneant secreta, vid. *Hinter-Pomm. neu-reuidirte*
Hof-Ver. Ordn. t. 55. §. 29. 30. t. 15. §. 7. Hae impe-
 diunt exceptiones contra dicta ac personas testium antea
 non factas, nisi pars omittens iuramenta probet, demum
 post publicationem dictorum testium eorum inhabilita-
 tem sibi innotuisse. per *dict. Ord. tit. 60. §. 2. Brunnem.* ^{(7) In renun-}
in Parat. Wes. qu. 42. de testibus. Obseruasse hic etiam ^{ciatione offi-}
 non displicebit resignationem officii, & hoc resignare ^{cii.}
 efferunt Germani, *Er hat abgedancet, resigniret*, quod
 toties quoties in officiis non minus Ecclesiasticis quam se-
 cularibus contingere videmus. Quanquam idipsum a
 Clericis omitti melius esset, quam fieri, propter obligatio-
 nis nexum, vi cuius adstricta est Ecclesia retinere mini-
 strum suum, vtut forte non aequè idoneum, & propter
 contractum semel cum Ecclesia coniugium, quod dissol-
 uere non valent, adeoque minus recte resignant, nisi ex
 iusta causa, v. g. virium debilitate, morbo fontico, de-
 cremento scientiae atque aliis, de quibus vid. *c. nisi 10.*
in pr. X. de Renunc. conf. Dessel. Ius Can. lib. 1. tit. 9. de
Renunc. Francisc. de Roy Inst. Iur. Can. lib. 2. tit. 18. Aut
 praecedente legitima vocatione ad aliam Ecclesiam, quo
 casu resignantes & ad aliam Ecclesiam se conferentes ex-
 cusatione digni, modo studium plures animas lucrandi
 adsit,

adfit, & omnis spes maioris lucri exulet. conf. Magnif. Dn. Stryk. *ad Ius Eccles. Brunn. lib. 2. c. 4. §. 14.*

Assignare est
(1) soluere.

(2) adiudicare.

Subsignare
pro subscribe-
re accipitur in
L. 39.

Non vero in
L. 22. all.

Signatum pro
insigni.

§. 62. Proxime accedit terminus assignare in praxi vfitatissimus. Assignare enim idem est, ac soluere, vtpote quando volentem debitorem meum consentienti creditori meo assigno, & haec assignatio dicitur delegatio, per *tot. tit. ff. de Nouat. & Deleg.* Vnde ortum illud tritum: Ich habe ihm eine Anweisung gegeben. Praeterea assignare accipitur pro attribuere, adiudicare, sic muliebria dicuntur ipsi assignata, cui sunt legata in *l. 1. ff. de Auro argento Mundo legatis*. Passim etiam pro bonis adiudicatis legitur assignatis, germ. die Güter sind ihm assigniret, zugeschlagen, angewiesen oder adiudiciret.

§. 63. Porro signare cum subsignare coincidit. Sed hoc adhuc aliam significationem habet in *L. subsignatum 39. ff. de V. S.* vbi supponitur pro sub-vel adscribere, sicuti & veteres consueuerunt vti resignare, pro scribere, Gothofredus in *not. ad d. l. 39. lit. H.* Enimvero hodie illorum verborum vsus nobis promiscuus non est, diuersus siquidem eorundem effectus expresse docetur in *l. 22. §. 4. ff. qui testam. fac. poss.* vbi dicitur, quod si quis ex testibus quidem signauerit, veruntamen nomen suum non subscripserit, vel quidem subscripserit, non tamen signauerit, pro eo censeatur, ac si adhibitus non esset. Ex quibus clare elucet, subscribere non posse accipi pro subsignare & vice versa. Praeter intentionem campus dicendi de huius vocis polysimia excreuit. Hoc tamen silentio praeterire nequeo, apud veteres signatum saepiuscule pro insigni esse adhibitum, hinc signata virgo quasi insignis fuit nuncupata. Calu. *sub voce. signatus*, plura in medium afferre superuacaneum esse duco, ne videar

dear tantummodo putamina verborum amare, & rerum nucleum aspernari.

§. 64. Ex supradictis ex parte iam constat, quare ^{Acceptio} Charta cum addito, Signata, efferatur, nimirum ad dif- ^{Chartae signatae h. l.} ferentiam aliarum specierum in antecedentibus recensitarum. Pari ex ratione mentio fit pecuniae signatae in *l. 19. ff. de Aur. arg. mundo &c.* ut distinguatur a Legato alio auro vel argento, siue facto siue infecto, per *all. l. 19.* Nam nomine auri siue facti siue non facti simpliciter legati, non statim veniunt nummi, seu pecunia signata, per *l. 27. §. 1. d. t. & l. 78. §. 4. ff. de Leg. 3.* Quia ob formam publicam in aliam speciem transit. *Zoes. ad tit. ff. de Aur. arg. &c. n. 2.* Nec obstat assertum *Autumn. Cens. Gall. ad l. 27. §. 1. de aur. & argent. legat.* qui asserit, omni argento legato numeratam quoque pecuniam hodie deberi. Nam aliud obtinet nostris ac aliorum moribus. conf. *Magn. Dn. Struu. Iurisprud. Rom. Germ. for. lib. 2. tit. 24. §. 16.* Alibi Charta signata appellatur sigillata, Hollandis bezegelde Brieven, Gallis le papier scellé, Hispanis est papel sellado, vid. *Anon. Relation de l'Etat & Gouvernem. d'Espagne.*

§. 65. Satis itaque iam sit dictum de Onomatologia. ^{Digressio ad} Equidem restaret adhuc dicendum, quidpiam de germa- ^{voces germa-} nico vocabulo *Stempel-Papier*. Sed quando & meo pro- ^{nicas.} posito, & iusto ac aequo longius hoc iam excrevit caput, praeterea sensus vocis *Papier*, iam ex pleniori latinorum terminorum explicatione abundanter appareat, nolo patientia ac humanitate benevole hoc Caput legentis abuti, filum sc. capitis statim abrupturus, breviter praemis- sis quibusdam de voce *Stempel*. Et haec nil aliud de- ^{Stempel} notat, quam signum; huius vero varia esse genera, vel ^{quid?} satis innuit *L. 22. ff. qui testam. fac. poss.* Legitur liqui-

Acceptio usu
voci Stempel.

dem ibidem, Homines varie signare, suasque res variis signis notare. Initio Capitis diximus quaedam de signis, sed eatenus, quatenus sunt indicia ac significatus alicuius rei, vel quatenus pro sigillo literis vel aliis tabulis impresso accipiuntur. Quae vero iam dicuntur de signo germ. *Stempel*, intelligi volumus de ipso instrumento, quo res nostras varie notamus, adeoque tale instrumentum potest esse, licet nunquam ad signandam rem fuerit adhibitum. Quorsum primo refero signum domesticum, ein *Hauß-Marc*, oder *Stempel*, quo quisque Patrumfamilias pro sua commoditate ac necessitate rei suae familiaris utitur. Et varia huius instrumenti signatorii genera, imo fere tot sunt, quot distinctae in mundo familiae (*Haußhaltungen*.) Sic equos vel fues saginandos alteri cum committimus, hocce instrumento iisdem figura melioris notae gratia inurere solemus. In re monetaria crebra admodum fit mentio des *Stempels*, ubi vel denotat ipsum signaculum archetypum, seu instrumentum illud, quo imprimitur character, vel denotat typum seu nummum ipsum, das *Gepräge*, quem dicimus, das *Geld hat einen schönen Stempel*. In officinis Chalcographicis tot signa vel typi reperiuntur, quot literae in Alphabeto. Et hosce typos toties, quoties audiui a Bibliopegis aut typographis, nominari die *Lettern*. In collegiis opificum habentur instrumenta signatoria, quibus insigniuntur testimonia, noviter dimissis e discipulatu suo tyronibus dari solita. Praefectis Accise iniunctum ante annos non multos erat, ut omnes sacci, quibus ad molam transportaretur frumentum, notarentur tali instrumento, imaginem aquilae repraesentante, ad evitandam fraudem. Nulla erit Vniuersitas, nulla Facultas, siue Theologica, siue Iuridica, siue Medica existat, quae non habeat

habeat instrumentum signatorium. Archi-Dicasterii in Pomerania Electorali Directori diligentissima huius signi custodia iniungitur in *Ordin. Archi-Dic. in Pom. El. tit. 2. §. 3. verbis*: Es soll auch der Verwalter das ihm zu den Gerichts-Sachen überantwortete Siegel in guter Verwahrung unter seinem Schloß halten &c. & ne quis putet, sub mentione Siegel hic intelligi sigillum iam iudicialibus actis impressum, ideo notanter subiicere adhuc volui subsequencia in eadem serie verba, dasselbige in keinen andern, denn in gerichtlichen Sachen gebrauchen noch gebrauchen lassen, quibus verbis vltimis gebrauchen noch gebrauchen lassen, satis clarum redditur, per τὸ Siegel intelligi vocem Stempel, hoc est, instrumentum signatorium, quo sigilla demum imprimuntur.

§. 66. Satis hic in abstracto actum esse de voce *Synonymia*. Stempel existimo, cum vox Stempel in hac Dissertatione & Edicto Electorali antea iam allegato non in abstracto accipiatur, sed in concreto supponatur, pro gestempelt vel gesiegelt. Atque hae voces Stempel-Papier, gestempelt, gesiegelt Papier, vel Papier vom Stempel, promiscue ac pro Synonymis in Edicto Elect. iam supra laudato sumuntur.

§. 67. His praemissis, ad definitionem thematis realis transitum facio. Perfectam vero hic promittere temerarium foret, terminos siquidem definitionis perfectae *Digressio ad πραγματολογία.* essentiales ex huius thematis natura petere impossibile ferre est. Imperfectam ergo hic sistere, seu aliqualem descriptionem, satis erit. Nimirum, quod Charta Signata *Definitio Chartae signatae.* fit philyra vel plagula, triplici Principis signo in capite notata, legitime a quolibet adhibenda in actibus fidem publicam requirentibus, sub poena cassationis atque alia arbitraria multa. Generis loco philyra ponitur, sed *Genus.* cum

Differentia

(1) a causa

(2) ab obiecto.

(3) A fine.

Quare dicitur legitime?

Quid volunt verba a quolibet?

cum per hoc disparatae species a se inuicem non distinguantur; Etenim Charta non signata vel alba vel nigra aequae, ac Charta signata est philyra, vel plagula, ein Bogen Papier, ideo ad Differentiam adieci, signo notata, ut sic Charta signata a Charta non signata distinguatur. Porro desumpta est differentia a causa efficiente, quae est Princeps territorii summus, videlicet Serenissimus noster Brandenburgicus, Nutritius noster clementissimus, benignissimus. Tum etiam ab obiecto, nam sicuti materialiarum ac rerum omnium non est eadem ratio, ita nec vna eademque Charta, cui inscribi debent, potuit esse. Hinc proportionem habita ad grauitatem ac vtilitatem materiae, triplicis generis Charta est introducta. Finis atque effectus est, ut omnes actus debitae Chartae inscripti, sua firmitate gauderent, non tantum hic & alibi locorum, vbi Charta signata viget, sed & vbi non viget. Denique vocabulum legitime non sine causa inferui, nam qui debitam Chartam actui cuidam non adhiberet, sed forte Chartam scepro notatam, cum tamen deberet adhibuisse Chartam signo Aquilae insignitam, is aequae poenam edicti incideret, ac ille, qui plane neglexit Chartam adhibere signatam, siquidem contra enixam voluntatem Principis egit, conf. *edictum verb. auf gewisses Papier*, & paria sunt, minus legitime agere & nihil agere. arg. *L. non dubium 5. C. de LL. & l. 3. in fin. de seru. praedior. & l. 16. de duobus reis const.* Postremo notandum est, per vocabulum, a quolibet, me indigitare velle, neminem, cuiuscunque conditionis ac status ille sit, esse ab obseruantia Sanctionis Electoralis immunem. Verba eius haec sunt: Wir wollen gnädigst, daß keiner, weß Standes er auch immer sey, von dem Gebrauch dieses gesiegelten Papiers sich eximiren solle. Missis hisce generalibus,

ralibus, in Nomine Domini nostri Iesu Christi, per l. 2. C. de off. Praef. Praet. Affricae, progredior ad subsequen-
tia Capita specialiori rei tractationi haecenus reservata.
Esto itaque

CAPVT II.

DE

CAUSA EFFICIENTI.

§. I.

Breuitate tractare hanc rem constitui, nec breuius
id fieri posse, putaui, quam Methodo electa per
causarum genera procedendi. Exhibet ergo
hoc caput causam efficientem, siue fontem char-
tae signatae, nimirum ipsum Electorem Serenissimum at-
que Potentissimum, Dium FRIDERICVM WIL-
HELMVM MAGNUM, dum viuebat, communis
Patriae ac omnium Patrem, unser gnädigster Landes-Herr
und Landes-Vater, qui paternum erga subditos animum
gerens, suos tanquam filios dilexit, & sub glorioso suo
regimine feliciter direxit, quod sane uti boni Principis
est officium, ita ipsius fuit semper desiderium. Roland.
a Vall. Conf. 18. n. 18. & Conf. 91. n. 39. lib. 2. Cephal.
conf. 28. n. 47.

Causae electae
methodus.
Causa effici-
ens per se.

§. 2. Ab hoc dependet ius exercendi omnia rega-
lia in suis ditionibus, quae inter etiam ius chartae signa-
tae introducendae referendum; Ex inferiorum liqui-
dem ordine nemo tantam auctoritatem sibi arrogare au-
debit, nisi id ipsum alicui in specie concessum a Principe.
Matthiae Tract. de Contribut. c. 2. n. 2.

Charta Signa-
ta est de rega-
libus.

§. 3. Memini quidem, in sensu Iuris Romani nomi-
ne Principis intelligi solum Imperatorem, per L. Prin-
ceps. ff. de Leg. in quem Lege Regia totus populus omne

Quis nomine
Principis ve-
nit.

D

suum

Quomodo
Principes di-
cuntur?

Status etiam
dicuntur Prin-
cipes?

suum Imperium & potestatem transtulit *l. 1. § 101. tit. ff. d. Const. Princ.* quo intuitu etiam literarum inscriptionibus nomen Principis praemittitur, dem Allerdurchlauchtigsten, Großmächtigsten Fürsten, &c. qui etiam eo nomine salutatur supremum Caput Imperii, das Oberhaupt, *Aur. Bull. tit. 2. §. Ich Erzbischof. ibi: ein weltl. Haupt R. A. de An. 1530. §. Dergleichen wir, ibi als Römischer Kaiser und Haupt. R. A. de An. 1545. §. Also und dera massen, ibi: daß wir als das Haupt. ib. Dec. Resp. 19. n. 128. vol. 7.* E contrario Principes reliqui tantum dicuntur Membra Imperii. vid. *Cap. Leop. de Ann. 1658. §. 2. ibi: Zwischen Haupt und Gliedern. §. 3. dessen vorderste Glieder.* His tamen non obstantibus usu ac consuetudine generali receptum, ut omnes Status Imperii, Duces, Marchiones, Landgravi, Archi-Episcopi, Episcopi &c. vocentur Principes. Illustr. Dn. de Rhetz. in *Inst. I. Publ. lib. 1. tit. 16. 17. item Comites & Barones audiunt Principes*, vid. Reinking. *de Regim. Sec. & Ecclesiast. lib. I. cl. 4. c. 8. n. 4. ibique plures alleg. quin & Christiana capita Imperii salutantur in R. Imp. de An. 1524. §. Weiter. ibi: zwischen den christlichen Häuptern, quibus enim, (postquam Imperio scisso iura imperialia diuisa in Duces, Barones & Ciuitates) accommodantur Leges & iura loquennia de Imperatore. Rutger. Ruland. *de Commissar. & Commission. P. 1. lib. 5. n. 25. lit. E. E. gr.* Quando in Iure Caesareo Romano dicitur: donationem Principi factam non indigere insinuatione, nec eam, quae a Principe confertur in priuatum; *l. 34. § 36. §. 1. C. de donat. vel rescriptum Principes legitimos reddere liberos naturales; autb. praeterea C. de natural. lib. & N. 89. C. 9. aut testamentum Principi oblatum non indigere solennitatibus, ac Principem legibus esse solutum, l. 4. C. de**

C. de LL. illa non solum de Imperatore hodie vera sunt, sed de aliis quoque Principibus & Statibus Imperii. Conf. Struu. *Exercit.* 50. *ib.* 23. & 41. Vt sic Principem Imperii vi superioritatis territorialis sibi competentis omnia in suo territorio exercere posse, non sit dubitandum, quae alias sunt summae potestatis, superioritas quippe territorialis nihil aliud, quam summa potestas, siue Ma-
quid superioritas territorialis.
 iestas, licet hanc formaliter consideratam Principibus competere, adhuc nonnulli disputent. Illustr. Dn. de Rhetz. *in Inst. Iur. Publ.* 2. *tit.* 1. *n.* 8. 10. 11.

§. 4. Cum ergo superioritas territorialis sit complexus omnium regalium tam maiorum quam minorum, Dn. de Rhetz. *d. l. Lib.* 2. *Tit.* 18. §. 3. sponte sequitur, Principem statuere posse, quod Reip. suae utile ac salutare visum sibi fuerit. Indequae est, quod in suo territorio quisque Princeps dicatur Caesar, ein jedweder Herr ist Kaysar und Pabst in seinem Lande. §. Gaudeant. 2. *art.* 111. I. P. Osnabr. Reink. *d. l. lib.* 1. *cl.* 5. *c.* 6. *n.* 5. Gail. *lib.* 2. *O.* 57. *n.* 7. His accedit, quod Principes Germaniae aequae ac summus Princeps, nimirum Imperator, titulo Wir von Gottes Gnaden utantur, ipsamque dignitatem gratiae Dei acceptam ferant, quod sane singulare prae aliis Principibus exteris, e. c. Galliae habent, qui absque crimine laesae Maiestatis sese ita scribere non audent, uti ex allegato Monsieur de Serrer recenset Dn. Reink. *d. l. n.* 24.
Principis potestas in suo territorio.
Principum Germaniae tit.
Principibus Galliae tit. Wir von Gottes Gnaden non competit.

§. 5. Igitur dubitare fas non est, Principem Chartam signatam introducere posse in suas prouincias inconsulto Imperatore, nisi dubitans simul ducat restrictionem, aut lege publica, aut actis cum subditis per datas literas reuersales, eo nomine factam, per *Instrum. Pac.* *O. art.* 8. §. 4. illustr. Dn. de Rhetz. *lib.* 2. *tit.* 1. §. 8. 10. an absque con-

Princeps chartam signatam introducere potest.

sensu Impera-
toris potest?

in d. Institut. Et licet quis diceret inferendo, Principes non posse quid statuere absque scitu Imperatoris, tum quia ipsum superiorem agnoscunt, tum quia ipsi nexu iuramenti obstricti. Attamen obiecta nihil nostro officium asserto; nam tantum ratione feudorum Imperatorem recognoscunt superiorem, salva manente in Principibus habilitate, omnia Regalia ac iura territorialia exercendi, utpote quam recognitio neque alterare, neque immutare valet. Reinking. *d. tr. § loc. n. 5.* & quale consequens inconsequens exinde exurgeret, Principem Imperatorem recognoscentem esse deterius ac inferioris conditionis, quam illi, qui Imperatorem non recognoscunt, & tamen in actuali possessione iurium territorialium existunt. Andr. Knichen *de Iur. territor. c. 1. n. 148.*

Ciuitates Italiae habent iura territorii.

Et in sua velitatione Apologetica n. 31. seqq. Exemplum habemus in ciuitatibus Italiae, quae se Imperatorem non recognoscere aperto profitentur, sicque se de facto recognitioni Imperatoris subducentes, tamen exercitium iurium territorialium habent, uti probat Dn. Knichen *in all. vel. Ap. add. Dn. Casp. Klockii Disp. de Contributionibus tb. 10. in Academia Rauracorum habita An. 1608.*

Quomodo
Principes iur-
rant Impera-
tori.

Quod attinet Iuramentum Imperatori a Principibus Germaniae praestandum, constat, Principes sese mediante illo obstringere ad fidelitatem eatenus quatenus, wie sich das gebühret von Rechts und Gewohnheits wegen, salva scilicet iuxta tenorem superioritatis territorialis competente facultate, omnia ea agendi in suo territorio, quae valet Imperator in Imperio. Conf. Magnif. Dn. Stryk. *in Ex. 1. Feud. in Appendice n. 8. 10. 11. 14. 15. 16.* Ac quod magis adhuc & hic obseruari meretur, nimirum Iuramentum Imperatoris toti Imperio praestandum, uti patet ex formulis in Recessibus Imperii & Capitulationibus, Wir sollen

sollen und wollen, vbi verbum sollen infert obligationis necessitatem, wollen voluntatis promptitudinem, Imperatoris tamen Maieftati per obligationem suam, quam infert, haud quicquam detrahit. Hinc spontanea sequela est, nihil superioritati Principum derogari, etiamsi iurare necesse habeant, id quod validissime confirmat *Rec. Imp. de An. 1548. §.* Doch meynen und wollen wir, vbi expresse Imperator cauere tenetur de non violandis regalibus Electorum ac Principum, verba eius rei *circa fin. all. §.* ita sonant: Wir sollen und wollen sie bey solchen ihren hergebrachten Freyheiten, Gerechtigkeit und Herkommen hinführo gnädiglich handhaben, und sie darinnen nicht verhindern, noch andern zu thun gestatten. Conf. celeberr. Dn. Carpzou. *de Leg. Reg. Germ. c. 3. Sect. II.*

§. 6. Iam innumera illa Principum priuilegia ac regalia enumerare non tam difficile quam prolixum foret, quod vero cum a proposito meo alienum, remitto me-
 met ad Dn. Reink. *d. Tr. l. I. cl. 5. c. 6.* magnam eorundem partem ibidem recensentem, & tantum ex numero Regalium nominare sufficiat ius collectarum, quod Principibus atque omnibus Statibus Imperii, si alias cum regalibus inuestiti sunt, competere nemo negabit, siquidem Imperatoris vicem in suis territoriis gerunt. Crauet. *Conf. 135. n. 2. conf. 404. n. 15. conf. 411. n. 48. Menoch. conf. 601. n. 1. Pancirol. conf. 119. n. 40.* Ergo & Ius introducendi chartam signatam, quae successit in locum collectae, vel est species contributionis. Et quidem hanc introducere pro vtilitate Reipublicae Serenissimo ac potentissimo Electori gloriosae memoriae visum fuit; nam sicuti ipsi salus populi Lex suprema semper extitit, ita ipsi semper curae cordique fuit, vt illam ipsam promoueret, commode potuit, & quidem ita, quo principaliter parti, sicque necessario to-

Principes habent ius inducendi collectas.

Et chartam signatam.

Modus Acci-
sae est aequior
collecta.

ti bene esset, neque Princeps subditorum penetrantibus querelis, neque subditi aequum ac iustum excedentibus nimium oneribus premerentur. Ex hac sane causa motus merito descendit in abrogationem modi contribuen- di, eoque recepti, in locum eius rursus substituta ante aliquot annos Accisa, quae hoc charior, quo aequior, eo utilior, quo aequalitati conformior. Hac siquidem quisque proportionaliter tantum oneratur, habita ratio- ne consumptionis & commercii, wer viel oder wenig ver- zehret oder handelt, der giebt viel oder wenig. Ac licet hic vel ille priuatus ex parte grauari videatur, id omne uti- litas publica refarcit iuxta illud Taciti effatum: habet a- liquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod erga singulos utilitate publica compensatur.

Contributio-
nis antiquae
inaequalis di-
stributio.

§. 7. Antiqua certe contributio, vel modus colle- ctandi pristinus, feriebat pro re nata magis pauperes, quam diuites prius viliores, quam honestiores, die Gerin- gere mehr, als die Vornehmen, & id culpa peruerforum ac corruptorum peraequatorum, non debite, sed inae- qualiter pro priuato affectu, der und der kan noch geben, ciuium bona in aestimum deducentium. Tacebo mali- gniam collectarum distributionem, seu repartitionem, v- ti vocant. Quae cum Magistratibus municipalibus ad- scribatur apud Carpz. *lib. 4. Resp. elect. 72. n. 23.* & a- pud Tabor. *Tr. de metat. P. 2. C. 2.* deprehensum est haftenus, eos ratione habita suorum ac aliorum amico- rum aut cognatorum, vt ab onere liberi euadant, plus iusto ciuibz imposuisse, quo singulorum portiones col- lectae debitam summam, das Contingent der Stadt, ex- aequent, si non excedant. Praeteribo immanem ac fe- re diabolicum exactorum ac executorum procedendi cum pauperibus modum, qui modo nimiam, modo intempe- stiuam

Executio.

stiuam & nimis maturam contra pauperes extorsionem decernentes, saepius parcebant illis, die einen Braten geschendet hatten: Quae incommoda magna quod hodie cessent, id gratiae ineffabili Serenissimi Nutritii nostri ac Domini clementissimi & benignissimi acceptum quisque subditorum ferre necessum habet.

§. 8. Eoque nomine laudandus etiam est modus ^{Conuenientia} conseruandi Statum per Chartam signatam, vtpote qui ^{chartae signatae & Accisae.} ratione pacificae exactionis, quam maxime accedit modo Accisae, idque supplet, quod huic deficere contingit: Nec ab aliis, nisi a litigantibus & contrahentibus, pro ^{Chartae signatae natura.} qualitate actus aliquot grossos exposcit, quos absque gra- uamine soluere valent, quia eo tempore sufficienti pecunia parata instructi creduntur. Quis ergo disputaret, Principem nostrum clementissimum per hanc gratam per- amanter imperandi & benigne collectandi inuentio- nem, magis quam per duriores tributorum collectas, suos subditos in sui amorem rapere, atque ad debiti collatio- nem mouere.

§. 9. Quaeri saltem posset, an ad talium modorum ^{An sine con-} introductionem opus sit consensu Statuum prouinciali- ^{sensu statuum} um? Resp. Negando. Eorum siquidem hic nullum ^{introduci} versatur praeiudicium, adeoque nec requiritur suffragi- ^{potest?} um, *arg. l. 39. ff. de adopt.* dum ex natura subiectionis Principi obligati sunt Status ad sustentandam dignitatem eius & Rempubl. sicuti Princeps ad eorum defensionem, iam vero hanc ex impendiis subditorum fieri debere, expediti iuris est. Euolu. Georg. de Cadebo *Par. 2. pract. obs. Dec. 49. §. 1.* Quam maxime huc spectat ratio, quod non sint eiusdem cum Principe ordinis, nec concurrentem habeant Iurisdictionem; At Ius deducen- ^{Ius introdu-} di in obseruantiam chartam signatam est supremae iur- ^{cendae chartae} ^{signatae est iur-} ^{isdictionis.} risdictio-

Obstac. 1.

Obstac. 2.

risdictionis, atque in summo imperii ordine positum. Matth. *Tr. de Contr. c. 2. n. 2.* estque de Regalibus *l. 1. C. d. Superind. Alex. Conf. 145. quoniam n. 1. vol. 1.* Regalia vero Statibus prouincialibus regulariter non competunt, nisi constet de priuilegio & huic pari praescriptione immemoriali, quae probanda. Schurff. *Conf. 59. pr. num. 1. cent. 1.* Klock. *Disp. de Contrib. lb. 6.* Nec obstat, quod Praefides prouinciarum, ubi Princeps ipse non commoratur, seu qui dicuntur Cancellarii, vice Principum sint. Ergo etiam possunt omnia, quae ipse Princeps valet: Nam hoc fallit, in reseruatis Principi. Wesenb. *P. 7. conf. 320. n. 28.* Et licet consensus Statuum prouincialium videatur de necessitate, dum saepius istius prouinciae, ubi quid fieri debeat, Status conuocari, suamque intentionem proponi curat Princeps, tamen illud non tam necessitatis, quam solennitatis gratia in nonnullis locis fieri solet. Et sic Statuum consensus requiritur tantum secundum quid, hoc est, sunt quidem cum Principe introductae chartae signatae causae sociae, sed inaequales atque contingenter sociatae, quarum vis non necessario sed contingenter ad effectum accedit: Princeps vero causa principalis per se solitaria, a qua huius rei effectus vnice dependet. Et quis subditorum hoc in dubium vocando maculam conscientiae euitaret, quae tamen obstricta arctissime iuramento ad omnem fidelitatem & obedientiam exhibendam pro summa cura ac defensione, quam maximo cum periculo vnice in salutem Reipublicae & commodum suorum subditorum promouendum suscipit, cuius rei insigne faciunt exemplum grauissima rerum a Serenissimo Electore FRIDERICO III. Protectore ac Defensore nostro vigilantissimo, anno 1689 sui regiminis secundo, gestarum discrimina. Adhaec pro Principe militat semper prae.

praesumptio, ipsum tam bene subditis cupere, quam sibi prospicit, sciens subditorum commodum esse Principis proprium, iuxta tritum: der Unterthanen Güter sind der Obst. 1. Fürsten Reichthum, teste Imperatore Iustiniano in l. vn. §. 14. C. de caduc. toll. Neque argumentum est validum, quod deduci potest ex vulgata theórica, Princeps tantum potest in suo, quantum Imperator in Imperio. Tab. de Regim. Imp. Eccl. tb. 23. p. 26. Iam vero absque consensu Electorum ac Statuum nouum ius introducere non valet Imperator, eius quippe potestas Capitulationibus admodum restricta est, Carpz. de Lege Regia Germ. c. 1. Sect. 6. §. 1. 2. vid. art. 21. Cap. Leop. verb. mit einmüthigem Collegial-Rath und Einwilligung der sieben Churfürsten, imo in tantum, vt consensus Electorum in Legibus Recessuum nouissimis pro forma Decretorum Comitium habeatur, Rec. Imp. de An. 1500. 1521. Carpz. d. Tr. c. 13. S. 10. n. 14. S. 6. n. 22. S. 8. n. 13. Ex quibus inferunt, nec Principem in suo territorio absque consensu Statuum prouincialium quid statuere posse. R. A. de A. 1551. §. Solche der Stände. Respondetur enim, inter Status prouinciales & imperii magnam esse diuersitatis rationem, & consequenter diuersum ius. Porro Principem in suo territorio liberiores disponendi ac statuendi habere potestatem, quam Imperator in Imperio plenitudinem potestatis, quae germanice effertur, die Landsfürstliche hohe Obrigkeit, oder Landesherrliche Obrigkeit, suo ambitu generaliore esse, & hoc vi superioritatis (si mauis, Maiestatis) quippe quam etiam in Principe esse necesse est, quia Iura Maiestatis, quae Principi competere omnes asserunt, a Maiestate non magis separari possunt, quam radii solis a sole. Paurmeister de Iurisdic. Imp. Rom. lib. I. c. 2. n. 1. Accedit & haec ratio, quod Maiestatem habeant a summo Deo, non ab Imperatore,

Imperatoris
potestas restricta.

Principis in
territorio po-
testas est libe-
rior.

Principi com-
petit Maiestas.

ratore, ut sic titulo, *Wir von Gottes Gnaden*, proprio Iure, non ex privilegio utantur. Carpz. *de Leg. Reg. Germ.* c. 13. §. 2. n. 9. §. 6. Facit, quod Principes Germaniae Iure hereditario potiantur suo territorio; Imperator vero Imperio, per electionem Electorum ac Statuum. Iam Electi potestas in suos est conditionibus in electione praescriptis coarctata; Principis vero haereditarii in subditos libera. Paurmeister *Iurisd.* c. 17. Carpz. *d. l. c.* 1. §. 2. *in fin.* Ceterum subditi fortius obligantur Principi, quam Imperatori, ob indissolubile vinculum iuramenti, atque arctissimam praecepto Dei inductam obligationem, gebet dem Kaysers, was des Kaysers ist, *Matth.* 22, v. 21. add. Carpz. *d. l. c.* 14. n. 18. satis puto probatum, subdito magis incumbere obtemperandi Principi in simplicitate cordis ac pietate necessitatem, *ad Coloss.* c. 3. v. 22. idque propter conscientiam, *ad Rom.* c. 13. v. 5. quam in rationes inquirendi licentiam, an ad introductionem chartae signatae necessarius sit consensus Ordinum?

An in Pruss.
Charta si-
gnata intro-
duci potest?

§. 10. Inde est, quod nec dubitem asserere, Serenissimum Electorem, Patrem patriae optimum, chartam signatam introducere absque vlla contradictione valere in Prussiam, ubi siquidem locorum summa gaudet Maiestate, neque alium superiorem ratione territorii, nisi Deum & Ensem, recognoscit. Dicta tamen haecenus procedere eatenus existimo, quatenus Maiestas cum Ordinibus suae provinciae initis pactationibus restricta non doceatur, nam sic pactis standum esset, aequae ut Legibus, quarum vicem illa obtinet *l. 1. §. Si conueniat ff. depositi*, nec ab illis recedere velle Princeps praesumitur, utpote qui est fons iustitiae ac veritatis, Calpmar. *de Arcanis Rerum publ. lib. 5. cap. 8.* & prae omnibus Principi placet seruare ea, quae inter se & subditos placuerunt, ne videatur inter-

interuertere velle fundamentum fidei humanae, per *l. i. pr. ff. de pact.* Praecipue cum per eiusmodi pacta Ordinibus ius sit quaesitum, hoc vero Princeps nemini aufert *arg. l. nec auus 4. C. d. Emancip. libr.*

§. II. Quaerere nunc lubet, an Magistratui concedi possit ius indicendi ciuibus, vt certa charta in processibus vtantur? Et videtur dicendum, quod sic, siquidem eiusmodi indictio est actus iurisdictionis. *Alex. Conf. 78. videretur n. 4. vol. 6. & conf. 53. visis n. 2. vol. 5. & appellatione iurisdictionis omnimodae venit. Schurff. Conf. 59. pr. vol. 1.* adeo vt cui concessa iurdictio omnimoda, illi etiam facultas indictionis cenceffa censeatur. Quade causa & Magistratus non prohiberi dicendum a iure dicto modo collectandi ciues, quando omnimoda iurisdictione instructi sunt. *Wesenb. Conf. 230. n. 4. seq. P. 7.* Magis tamen placet contrarium, & quae pro Magistratu allegata sunt, tantum intelligenda de indictione conuentionali, quatenus ciues in eandem consentiunt, non de necessaria, quae per Superiorem fit, & ad eius rogationem, quae vim necessitatis complectitur, nam rogando cogit, qui rogat potentior. *Wes. Conf. 45. n. II. Frachetta lib. 1. de Principe cap. 14. fol. 84.* Et si hoc Ius vna cum Iurisdictione in Magistratus transiret, periculum esset, ne ipsi ciuium sudorem, succum ac sanguinem per noua exactionum genera exfugerent, idque partim ex ardore se suosque saginandi, ac familiae suae prospiciendi, partim ex odio in ciues, nam amor erga illos saepius in Magistratibus frigidus est, hingegen haben ihr viel mehr Lust, die Bürger zu unvermögenden Bauren zu machen, als ihr Aufnehmen zu befördern. Haecque omnia admodum argute praticare sciunt sub fraudatorio pallio Interesse publici, cum tamen illud nunquam in

An Magistratus potest introducere chartam certam in ciuitatem?

melius redactum conspiciatur, Thor und Mauren, Kirchen und Rathhäuser bleiben in terminis einer Büstener. Profecto alia ratio collectandi subditos, est in Serenissimo nostro Principe, qui non nisi amore defensionis & pacificae exactionis eius, quod sibi & Reipubl. defendendae ac conseruandae debetur, atque ex desiderio sancto, subiectissimos sibi ciues in concordia (quam magnam partem antea obseruati, iamiam feliciter abrogati, collectionum modi, ob concomitantiam perniciosissimarum & plus quam crudelium exactionum, turbarunt,) sustentandi, tractus, introductionem chartae signatae decreuit.

Chartae signatae causa per accidens.

§. 12. Sicuti tamen Princeps absque iusta causa ad indictionem (Auflage) non facile procedit, ne videatur pro beneplacito subditos grauare; ita necessitatem Reip. fuisse causam principalem chartae signatae introducendae, affirmare non dubito, nec ob id mihi met contrarius videri volo, quantumuis supra asseruerim, Serenissimum Electorem esse autorem ac causam introductionis chartae signatae: Respondeo enim, vnius rei duas causas principales me statuisse, sed diuerso considerandi modo, nimirum necessitatem, vel publicam vtilitatem non esse causam principalem per se, quae solus Elector est, sed per accidens. Nam si Respubl. securitate sua semper constaret, nullisque indigentiarum casibus inuolueretur, neque extrinsecus allidentibus necessitatibus ac hostilitatibus fluctibus inquietaretur, tunc nec tot impendiis ad conseruandam illam opus haberet, multo minus procederet pius & populum amans princeps ad talia exactionum genera. Faber in l. 1. ad fin. C. vectigal. institui non posse. Dec. Cons. 649.

Causa conseruans.

§. 13. Conseruatio chartae signatae dependet a Serenissimo

nissimo nostro Electore FRIDERICO III. cuius clementia summa quam maxime in eo eminet, quod ad institutum & exemplum Magni sui Patris gloriosiss. recordationis, conseruationi Patriae eorumque, quae a Patre accepit, utroque & Pacis & Belli tempore vnice studeat, nihilque innouare cupiat, nisi possit in melius, ubi ipsi non obstarer vinculum priuatum ex aditione hereditatis, quin a modo imperandi & collectandi praedeccessori Electori consueto, recedere valeret. Etenim obligatio promouendae salutis publicae praeualet, nec par in parem habet imperium, per *l. ult. ff. de. Const. Princip.* Brunn. *Cent. 3. Dec. 17.*

§. 14. Per Edictum charta sigillata introducta est, quam Princeps in commodum & vtilitatem Reipubl. proprio motu quid statuere volens ut plurimum Edicto solet uti, quia quod per edictum praecipit, id aequae legis vim obtinere constat, quam quod per Rescriptum vel subscriptionem statuit, aut cognoscens decreuit, aut per modum interlocutoriae determinauit, per *l. i. §. i. & l. ult. C. de Const. Pr. Dn. Stryk. in Ann. ad Inst. tit. de I. N. G. & C. verb. per epist.* Ergone aliter, quam per Edictum lex de charta signata promulgari poterat? Re-geritur, eo fine principem usum fuisse edicto, ut eo prius in notitiam veniret omnium, nec cuiquam superesset velamentum ignorantiae, sed ut potius sibi imputaret damnum ignorantia sua contractum, qui illud incurreret, notoria enim ignorare nemo praesumitur, per *cap. 8. X. de praesumpt.* & leges promulgatae non tantum scientes obligant, sed etiam eos, qui scire debebant & poterant, per *l. fin. de Decret. ab ord. fac.* Brunn. in *Par. Wes. d. 1. q. 5.* nec existimandum, quasi ad Legis constitutionem necessariae fuerint literae Edictales, siquidem de necessi-

an Successor
in regimine
ad institutum
Antecessoris
praecise tene-
atur?

Causa instrum-
entalis.

quare per Edi-
ctum charta
signata intro-
ducta?

an scriptura
de essentia le-
gis?

Modi promul-
gandi legem.

tate legis scripturam non esse, notissimum est, cum & consuetudo salua sua natura in scripturam redigi possit. Exemplum est in Consuetudinibus Feudalibus Corpori iuris Ciuilis annexis, quae tamen manent consuetudines. conf. Dn. Stryk *in Exam. I. Feud. cap. I. qu. II.* quam contrarium magis arrideat Illustr. Dn. de Rhez *in prooem. I. Feud. p. 31. n. 12.* Et lex alio modo per proclamationem, durch den Trommelschlag, vti in militia moris est, vel per viuam vocem Principis, vt tempore inaugurationis, bey der Huldigung, aut aliis diebus insignibus ac publicis conuentibus vsu venire solet, promulgari potest. Inde liquet, quod lex de charta signata melioris probationis gratia tantum redacta sit in scripturam, veluti qua non commodius innotescere potuit in amplioribus terrarum Electoralium partibus. Brunn. *in Rep. Par. Wes. de LL. q. 14. 13.*

Terminus
obligationis le-
gis a quo?

§. 15. Vulgata quoque est quaestio ideo nec hic loci prolixius deducenda, scilicet a quo tempore lex introducta obliget? Equidem *Novell. 66. c. I. pr.* determinat bimestre spatium, sed hodie vt plurimum apponi solet in promulgationum literis, a quo tempore legis obligatio suum initium capiat. Menoch. *lib. 2. A. I. Q. casu 185. n. 3.* Christin. *vol. 2. Dec. 52. n. 5.* Hoc tamen singulare in Recessibus Imperii, quod hi effectum obligandi non exerant prius, quam ab Electore Moguntino, S. R. I. Archicancellario, per Decretum commune demandatum fuit Iudiciorum Assessoribus ac Aduocatis, vt secundum iura Recessuum in causis orandis ac decidendis procedant. Spreng. *in Lucerna Iur. Publ. p. m. 61. add.* Dn. de Rhetz. *in inst. I. Publ. lib. 2. tit. 24. num. 19.* Chartae signatae autem obligatio incipit a 1. Aug. 1682.

Serenissimus
Electoꝝ

§. 16. Dixi initio, Serenissimum Electorem Brandenb.

denb. FRIDERICVM WILHELMVM MA-
 GNV M esse Autorem chartae signatae, sed nonne hoc
 contra expressam experientiam, quae testatur clare de
 antiqua apud Belgas, Italos & postea in multis aliis Re-
 gnis (v. gr. Hispaniae, Daniae &c.) & prouinciis, imo
 & apud Sax. & in Siles. recepta chartae signatae praxi,
 ante quam ad nos peruenerit, in tantum, vt etiam Bel-
 gae illius inuentores credantur, vti ex Boxhornio *de*
Stat. Foederat. Belg. cap. 12. §. 38. refert. Magnif. Dn.
 Stryk *de Cautel. Contractuum Sect. 1. cap. 6. §. 22.* Sed
 responsi loco reponitur, me intellexisse, Serenissimum E-
 lectorem esse Autorem introductionis chartae signatae
 in terras Electorales, non vero eius inuentorem. Sed
 instat quis, sic caussatum est prius caussa, quod tamen est
 contra Philosophorum regulam: Omnis caussa est prior
 suo caussato. Reponitur, applicatio illationis deficit,
 nam si consideretur effectus chartae signatae, quatenus in
 Pomerania, Marcia & Cliuia obtinet & perpetuo durat,
 quis diceret, hunc effectum priorem esse caussa? Eadem
 ratione possum adstruere, Hispanos, Gallos, Florenti-
 nos, item Belgas, apud quos in vfu esse existimatur, ex-
 istere autores chartae signatae, intuitu suarum prouincia-
 rum ac terrarum. De eo disquiritur, an charta signata
 in terris Electoralibus cessare debeat, mortuo Electore,
 secundum vulgatum axioma, sublata caussa tollitur effe-
 ctus. Negatur de affectu in obseruantiam deducto, &
 quatenus illum vigere placet Serenissimo Successori, vn-
 de responderi potest, Electorem non esse mortuum, sed
 in Filio Successore per gloriam ac virtutes viuere, qua-
 rum ex asse haeres factus Serenissimus noster Elector
 FRIDERICVS III. cuius felicissimum pariter ac lon-
 gissimum regimen in voto est omnium subditorum.

Brandenb. in-
 troduxit, non
 inuenit char-
 tam signatam.

Occasio chartae signatae in Belgio inuenta.

Iniquitas contributionis.

Quotae inuentum.

§. 17. Coronidis loco adhuc paucis occasionem introductae primitus apud Belgas chartae signatae ex Boxhornio apponere liceat, quoniam exinde aequitas dicti iuris in Marchia recepti ex parte elucescet. Verba Autoris sunt sequentia: *Magna pecuniae vi opus habet Foederatorum Respublica ad sustentandum tot annorum tantarumque impensarum cum Hispanis bellum. Opes autem, quibus ille Status fruitur, non sunt aliae, quam quae a singulis prouinciis in commune aerarium inferuntur. Colliguntur illae ex impositis ubique & acceptis vectigalibus ac tributis, quae in principio eadem in prouinciis omnibus recepta fuisse. Sed iniquum postea usu deprebensum est, idque ob diuersam singularum prouinciarum conditionem. Cum enim e. g. ager Geldriae non tam foecundus sit ac ferax, quam ille Hollandiae, iniquum videbatur pro spatio centum decempedarum agri Geldrici tantum persolvere, quantum pro spatio centum decempedarum agri Hollandici, longe quam ille foecundioris. Placuit igitur communi Foederatorum consilio, habita magnitudinis ratione & opum singularum prouinciarum, certam pecuniae summam singulis indicare in commune aerarium quotannis inferendam. Quorum vulgo vocant, v. c. si 100000. sunt in commune aerarium inferenda, quotae nomine una Hollandia 60000. fl. praestat, Zelandia 60000. fl. reliquam ceterae Prouinciae singulae plus minusue, prout magis vel minus sunt opulentiae. Atque ita singularum prouinciarum Ordinibus integrum est, quam volunt, & suae prouinciae expedire existimant, imponendorum tributorum rationem inire, qua quotam suam praestare vel satis facere communi Foederatorum Reip. possint. Hollandiae igitur Ordines plerisque mercibus impositis grauib; satis vectigalibus, nec tamen illis ob crescentes indies impensas sufficientibus, de nouis atque aliis superioribus annis coeperunt cogitare, inuitatis eam in rem Edicto publico subditorum ingeniis, praemio illis amplissimo proposito, qui noui alicuius tributi subditis minime onerosi & Reipubl. utilissimi ratio.*

rationem essent inuenturi. Extitit tandem nonnemo callidus & ingeniosus, qui vectigal siue tributum Chartae sigillatae est commentus (vocat die *Impost van de bezegelde Brieven*) quod nimirum pendendum esset omnis illius chartae nomine, cui sigillum Ordinum erat impressum. Volebat ille, ut autoritate publica constitueretur, ne qui Codicilli aut libelli supplices ab Ordinibus ac Urbium aut pagorum Magistratibus, vel Assessoribus curiarum, vel ab aliis quibuscunque publicis Collegiis immitteretur, neque in curiis descripta manu forensia instrumenta litigantium reciperebantur, neque a Quaestoribus Chirographae (quae Quitantiae vulgo vocantur)mitterentur, neque acta a Notariis, Secretariis, Procuratoribus, aliisque publicis personis consignarentur. Denique, ne quae eiusmodi instrumenta in iudicio ac foro ratibaberentur, nisi omnia chartae sigillo Ordinum munitae essent inscripta. Item ut Secretarii urbium, pagorum, curiarum, chartam eiusmodi ciuibus diuenderent, & sigilli maioris impressi nomine sex asses, & minoris nomine asses duo pro singulis Philiris, siue bogis (vbi vulgo loquuntur) ab emptoribus persoluerentur, prout enim vel maioris vel minoris essent, quarum argumentum describeretur, maioris vel minoris sigilli usus esset. Placuit plerisque Ordinum ingeniosum illud commentum (1): Quia modicum erat, quod pro philaris eiusmodi singulis chartaceis persoluum esset subditis. (2) Quod pauperes & depressae conditionis homines immunes quasi essent, hic & exempti, cum illi vix eiusmodi negotia aut gerenda, aut describenda habeant, in quibus eiusmodi chartarum possit esse usus. (3) Quod ex hoc tributo plurimum commodi in aerarium posticum posset conferri, dum inter ciuium opulentiores, mercatores litigantes, contrabentes, continuus ac multiplex futurus esset earum chartarum usus. Erant tamen ex Ordinibus nonnulli, qui quaedam aduersus eam exigendi tributi rationem obiiciebant. (1) Quod eiusmodi sigilla facile imitando a priuatis possint exprimi, nec proclive esse fraudem deprehendere. I-

Ingeniosus
chartae signatae
inuentor.

Rationes pro
charta signata.

Rationes contra
chartam signatam, & responso.

Obtinuit tan-
dem charta si-
gnata.

taque hac ratione periturum facile omnem Tributi huius v-
sum. At vero responsum est: Praeueniri eam fraudem pos-
se, si in singulis urbibus Secretarii singulis sigillis nomen
subscriberent, neque enim tam facile esse, manum alterius
quam sigillum exprimendum imitari. (2) Quod saepe ini-
qua eiusmodi chartis priuati essent inscripturi, quibus im-
pressum videre Ordinum sigillum, quid reuera aliud futu-
rum, quam publicam auctoritatem iniquitati argumenti com-
mendare? Sed responsum est: aliud longe esse subiicere, aut
subtus exprimere Ordinum sigillum, aliud in supremo Char-
tae margine ad oram illud exprimere. Si subiiciatur, vi-
deri confirmari, quae supra scripta sunt, si vero in margine
superiori extet, nec alterius rei futurum indicium, quam
chartae publicae, cuius necessarius usus sit in consignandis il-
lis rebus, quae publicis Magistratum oculis & curiarum
iudiciis essent offerendae. Ad oram igitur supremi margi-
nis chartarum spectari haec sigilla debere. Placuit Ordi-
nibus approbare, & inire eam exigendi rationem: Placuit
etiam aut non displicuit subditis, cum modicum esset illud,
quod earum chartarum nomine persoluendum indicebatur.
Magnus tamen pro Republ. prouentus erat ob quotidianum,
sicuti dictum est, & continuum earum usum. Inuentum pro-
fecto ingeniosissimum, & cuius in qualibet Republ. facilli-
mus potest esse usus. Nam auctoritate publica hic saltem o-
pus est in eo indicendo, & nemo Ciuium facile illud modi-
cum abnuere potest, quod venit persoluendum. Vid. memo-
ratus supra Boxborn. in Disquis. polit. cas. 59. p. m. 276.
Insimul addit, plura eiusmodi minus grauantia populum
posse excogitari, v. g. vt quotannis vel certo tempore
statuto renouentur contractus, item vt Calendariis impo-
natur sigillum modico pretio redimendum, & si quae
sunt alia, quae administratoribus reddituum publicorum
ponderanda relinquimus, & conuertimur ad

CAP. III.

DE

CAVSSA MATERIALI
ET FORMALI.

§. I.

Distinctis quidem Capitibus hasce duas causas tra- Ratio inscri-
ctare mecum decreueram, sed postmodum, re- ptionis huius
penitus inspecta, vnita vno capite earundem cap. de vtra-
tractatio mihi non incongrua visa fuit, tum que causa.
quia ambae causae sunt internae, intimam habentes co-
gnationem, vt sic vno stare loco satis commode queant,
tum quia vtriusque causae tractatio tam ampla non est,
quin vno capite comprehendi possit.

§. 2. Sicuti chartam ex linteis constare cap. I. dixi- Materia.
mus, ita iam asserimus, chartae signatae materiam ex
qua, esse vel papyrus, siue pergamenum in suam for-
mam iam redactum, & signum Principis impressum, quod
pro triplici materialium ac actionum consideratione tri-
plicem formam facit, nimirum (1) Pilei Electoralis, (2)
Aquilae, (3) Sceptri. Materia circa quam sunt omnes
res, ac de iis contractus in literis perficiendi, qui in sub- Obiectum.
sequenti serie in Edicto recensentur, & quidem instru-
menta signo Pilei Electoralis, mit dem Chur-Hut nota-
ta, sunt haec: Alle Bestallungen, Begnadigungen, Ver-
schreibungen, Privilegien, Expectanzen. (2) Instrumen-
ta signo Aquilae insignita: Rescripta, Befehlige, Moni-
toria, Inhibitiones, Executorial-Befehlig, Arreste, Voll-
machte, Citationes Edictales, Cautiones, Proclamata,
Citatio-

Citationes ad domum, Decreta, Dilationes, Legitimationes personarum, Protestationes, Liquidationes, Taxationes, Subhaftationes, Distributiones, Priorität-Urtel, Positiones, Responsiones, Intercessionales, Articuli probatoriales, Interrogatoria, Vidimus, Summarische gerichtliche Gezeugniß, Producta, Satz-Schriefften der Advocaten, Sententiae interlocutoriae, Definitivae, Urteils-Fragen, Informations-Urtel, Appellationes, Apostoli, Remissiones ad Iudicem Superiorem, Aduocationes a Iudice inferiori, Depositen-Scheine, Kauff-Recesse, Lehn-Brieffe und Muthzettel, Consense, Obligationes, Transactiones, Ehestiftungen, Ehescheidungen, Testamenta, Erbverträge und Theilungen, Inuentaria, Geburths-Brieffe, Tutoria, Curatoria, gerichtliche Quittungen, Indulta moratoria, Relationes ad instantiam Partium, gerichtliche Copien, Copulations-Scheine, Dispensationes, Confirmationes, Vocationes der Geistlichen aus dem Consistorio, oder von denen Patronis, Innungs-Articul- und Gilden-Brieffe, Bürger- und End-Zettul, Abzugs-Brieffe, Kundschaften, Kauff- und Pacht-Brieffe, und alle übrige Contracte, und was sonst ausgefertigt wird, es mag Nahmen haben, wie es wolle. (3) Instrumenta signo Sceptri ornata, sunt reliqua, v. g. allerhand Supplicationes, Scheine, Quittungen, Wechsele, so innerhalb Landes gegeben werden, Protesten, Reversen, Frey- und andere Pässe. Concernit etiam charta signata personas indistincte, quod clare innuunt verba Edicti, Wir wollen, daß in unser Chur- und Marck Brandenburg, und in Pommern, kein Einwohner, wes Standes und Condition er auch immer seyn möge, von dem Gebrauch des gesiegelten Papiers sich exemiren, sondern jedermännlich dessen sich zu bedienen schuldig und gehalten seyn solle.

Subiectum.

§. 3. Quaeritur iam, ane quaedam caussae & per-
sonae sint exceptae? Quantum ad caussas, videtur id af-
firmandum de piis caussis, quae admodum priuilegiatae;
Priuilegia vero piis caussis concessa sunt conseruanda,
per *L. priuilegia* 12. §. 2. *C. de SS. Eccl.* quo fine etiam
priuilegia Ecclesiae confirmata sunt, in tantum, vt pra-
gmaticis sanctionibus Principum in contrarium nullum
robur superesse debeat. Brunn. *ad l. all.* §. 1. *d. 1.* add.
Tiraq. priuil. piae caussae n. 5. Idem videtur dicendum
de Dote, quae etiam ob magnum eius in iure fauorem
fere in omnibus Exceptionem a regula communi facit;
Vt in materia restitutionis, quae datur ex *l. 6. ff. de Rest.*
in integr. si scilicet vxor per aestimationem dotis sit lae-
sa. B. Dn. Brunnem. *ad tit. C. Si aduersus dotem & in*
Rep. Parat. Wes. qu. 44. de min. 25. annis. In materia
testamentorum, quae in fauorem piae caussae valent,
licet in arbitrium alterius collata; *c. cum tibi. 13. X. de*
testam. Wissenb. *Disp. 54. tb. 4.* In materia Legatorum,
quae subsistunt, licet coram duobus testibus tantum re-
licta, nam in ore duorum consistit omne verum. *Matth.*
18. v. 16. c. cum effes. 10. X. de testam. c. cum relatum 11.
X. d. 1. & hoc non solum in terris Ecclesiae, sed etiam
Imperii obseruari, dicit Carpz in *Iurispr. For. Rom. Saxon.*
P. 3. C. 4. Def. 33. n. 23. Def. 40. n. 12. In materia Le-
gis Falcidiae, cui dos legata non subiacer, *l. 57. ff. ad*
L. falc. Auth. similiter. C. d. 1. Brunn. *ad l. vn. C. de*
rei vxor. act. §. 8. In Contractibus, alienatio enim do-
tis marito regulariter est prohibita, vt sic periculum
non subfit peccandi contra chartam signatam; nam vbi
ob aliam rationem nullus fit contractus, ibi instrumen-
ti omissio chartae signatae nullitatem vt inferat, haud
opus est. Quamuis non dubitemus, si contractui ob a-

An caussae
piae sunt pri-
uilegiatae a
charta signata.
1) rat. dub.
de Ecclesia.

2) Priuilegia
dotis.

2) in materia
Restit.

b) in testa-
mentis.

c) in Legatis.

d) in Legis
Falcidiae.

e) in Contra-
ctibus.

liam causam nulli non adhibeatur charta sigillata Edicto Electorali requisita, ad minimum commissam esse poenam eodem Edicto statutam. Neque obstat *l. si homo. 69. ff. de verb. obl.* ubi dicitur, quod ex inutili stipulatione ne poena quidem debeatur: Nam ibi sermo est de poena conventionali, non de legali, & supponitur ibi contractus propter impossibilitatem conditionis adiectae inutilis, non ex alio capite, v. gr. ob omissionem solennitatum &c. nullus, de quo fusius agendi subsequens cap. occasio recurret. Vtlierius dotis privilegium se exerit in concursu creditorum, quibus vxor ratione dotis in omnibus mariti bonis praefertur, licet habeant hypothecam anteriorem etiam expressam, nam generaliter loquitur *l. assidue. 12. C. qui pot. in pign. habeantur.* & foeminis in praelationibus dotis omnibus modis fauere tanta necessitas incumbit Reipubl. quantum ipsius refert, liberos procreari, iisque ciuitatem repleri, vti vult. *l. 1. ff. Solut. matrim.* Wesenb. *Conf. 203. n. 24.*

f) in concur- Item in materia actionum, sic pro dote datur actio ex
su creditorum. stipulatu, licet stipulatio nulla intercesserit, quia fingitur eam interuenisse ob fauorem dotis, licet hoc sit contra naturam stipulationis, quae verba requirit pro forma, per *L. vn. C. de rei vxor. act.* Zoef. *n. 4. solut. matr.* nam haec pinguior rei vxoriae actione, tum quod tacitam habeat hypothecam, tum quod in bonum & aequum concepta, per *§. 29. Inst. de act.* Quis vero diceret, actionem ex ratione naturali per leges Ciuiles, & propter defectum chartae signatae, tolli posse, ciuilis quippe ratio naturalia iura mutare non valet, arg. *§. 3. Inst. de leg. agnat. tut.* conf. Brunn. *ad l. 8. ff. de cap. min.* Pro dote quoque facit, quod in *rat. L. Aquilius Regulus 27. ff. de Don. & in L. 31. §. 1. d. i.* cautum sit, quod Donatio dotis

g) in materia actionum.

h) Donatio dotis ob ingra-

dotis causa annullari non debeat, licet donatarius ingratitudinem re-
tus fuerit, cum tamen alias ob ingratitudinem eadem re- uocari non
uocari possit. Molina *Tr. 2. de. l. & l. D. 281. n. 13.* potest.

Puto ergo sic colligi posse, quod nec dos in instrumen-
to promissa annullari queat, licet illud non sit chartae si-
gnatae inscriptum, nam hoc est tantum delictum omis-
sionis, & *l. all. 27. & l. 31. §. 1.* loquuntur de crimine
commissionis. Si ergo hoc veniam meretur fauore do-
tis, quare non delictum omissionis, cuius generis male-
ficia semper mitius solent plecti, iuxta opinionem. Brunii.
in l. licet. 2. C. si adu. del. & Tiraq. de poen. temp. caus.

44. n. 43. Multo plura recenset priuilegia Bapt. de S. De priuilegiis
Blasio *in singulari libello de priu. dotal.* & Baldus Nouell. causae piae re-
in amplissimo Tr. de Dotibus Part. 6. & seqq. missiue

§. 4. Antequam ad decisionem properemus, dubi-
tare parumper adhuc licebit de causis alimentorum, ma-
trimoniorum, libertatum, hospitalium, & in genere de
reliquis piis causis. Si cui alimenta essent in testamen-
to relicta, deficeret vero charta signata, ut sic testamen-
tum nullum una cum alimentis pronunciaretur, cuinam
primo intuitu talis decisio non videretur dura, siquidem
contra fauorem illa militare, qui tamen in iure tantus,
ut fere semper pro alimentis latissima fiat interpretatio,
uti vult Guttieretz *de tut. lib. I. c. 22. n. 4.* Quinimo
talis Iudex non absimilis esset homicidae, alimenta pau-
perimo relicta abiudicans, *arg. l. necare I. ff. de agnosc.*
& *alend. lib.* quo facit etiam *l. quis I. C. de legat.* ubi di-
citur, quod alimenta nihilominus debeantur, quantum-
uis conditio, sub qua relicta, deficiat, euolu. Dn. Brunn.

ad d. l. 1. Quantum ad causas matrimoniales, sane non
iniuria haesitamus, an in casu sicubi matrimonium in li-
teris aut instrumento alicui promissum fuerit, & postea
pro-

3) Pro alimen-
tis laxior fit
interpretatio.

necat, qui ali-
menta dene-
gat.

4) an matri-
monium in
charta promif-
sum arctat,

si ea non sit
sign.

Pro matrimo-
nio pronun-
ciandum.

Iuramentum
contra matri-
monium reil-
citur.

Propriam tur-
pitudinem al-
leganti non
creditur.

5) An libertas
in non signata
charta promif-
sa subsistit?
Rat. dubit.

1) Libertas se-
mel data eripi
non debet.

2) legatum li-
bertatis cancel-
latum etiam
debetur.

promittens sese exceptione chartae signatae non adhibi-
tae tueri contra matrimonium vellet, an vel pro matri-
monio, vel contra illud decidere debeamus? Nam pro
illo fere validissima militare deprehendimus argumenta,
siquidem pro matrimonio semper iudicare iubentur iu-
dices, simul ac prohibentur, ne admittant iuramentum
contra matrimonium; In potestate enim partium non
est dissolvere illud. vid. alleg. Schneidew. *ad §. item si
quis postul. II. n. 26. & seqq. inst. de Act. Andr. Gail. lib.
2. obs. 94. n. 13. seqq. & Carpzou. in iurispr. Rom. Sax.
P. 1. Const. 12. Def. 30. C. 22. D. 3. Idem in Resp. lib. 3.
tit. 6. Resp. 57. n. 4. seq.* Accedit & haec ratio, quod
promissor matrimonii exceptione, *der Brieff wäre nicht
auf Stempel-Papier geschrieben*, vtens, propriam tur-
pitudinem allegaret, crederetur non cum rebus spiri-
tualibus lusurus, quod ferendum non est, arg. *l. Impe-
ratores 29. §. 1. ff. de probat.* Ratione causae libertatis
dubitari posset, num libertas testamento semel data sub-
sistat, etiamsi neglecta fuerit charta signata? Siquidem
maximus est fauor libertatis, vt illa semel adepta nunquam
adempta in legibus legatur, sic enim liber factus ad statum
naturalem rediit. Sfortia Oddus *qu. 5. art. 3. 4. & sane*
inconueniens esse dicit Zoelsius, libertatem semel compe-
tentem sine facto manumissi iterum eripi, ad tit. qui & quib.
caus. manum. lib. non fin. n. II. arg. §. 2. l. 4. ff. d. fidei
comm. libert. nec absque momento est, quod libertatis
legatum licet cancellatum, debeatur, *l. proxime. 3. in fin.*
ff. de his, quae in test. del. cum tamen hic ex facto con-
traria voluntas disponentis mutata appareat; quidni va-
leret in casu omissae chartae signatae, vbi nondum de
animo reuocandi constat, sed tantum errore charta si-
gnata neglecta praesumitur? Denique etiam exceptae
viden-

videntur causae hospitales ab observatione chartae signatae, utpote quas maxime pias esse notat ex *l. 19. C. de SS. Eccles.* Tiraq. in *Tr. de priuil. piae caus.* in praef. §. *sed aliis indist.* qui addit rationem, quod in hospitalibus quotidie opera pietatis exercentur: Hinc a pietate id alienum videretur, solum ob defectum chartae signatae velle pronunciare instrumentum pro nullo, quod constitutum Sanctae Ecclesiae, Xenodochio vel aliis hospitalium causarum generibus, quae recenset Dn. Brunn. in *all. l. 19. d. 1.* Insuper de Iure Canonico nec aliter statuendum videtur, nam multi Dd. volunt in restringendis piis causis, non attendendas esse leges civiles arg. *c. relatum. II. X. de testam.* Tiraq. *de priu. piae caus. priu. 124.* Peretz. in *C. de Don. n. 34.* Ergo nec Constitutiones Principum privilegiis causarum derogantes curandae, nam ex anterioribus constitutionibus piae causae iam ius quaesitum habent, iura autem quaesita non vult Princeps auferre per *l. nec avus 4. C. de Emanc. libr. 1. 2. §. merito. 10. & §. si quis a Principe. 16. ff. ne quid in loc. publ.* Carpz. in *Iurisprud. P. 2. C. 33. Def. 16. n. 3. P. 3. C. 31. D. 13. n. 3. 8.* Hinc nec censetur Princeps velle, ut si quando contingat, chartam signatam non adhiberi, donationes ad pias causas sint inuvalidae: nam si hoc, omnes causarum piarum fauores ac privilegia in earum odium detorquerentur, quod prohibet. *l. quod favore 6. C. de Legib. l. nulla. ff. eod.* Omnium ultimo adiici potest, quod immunitates causarum piarum expresse a Principe debeant tolli, siquidem expresse inducuntur privilegia. Salycetus in *l. illud 19. pr. C. de SS. Eccles.* Schneidew. in *§. aliae 2. n. 21. Inst. de Donation.* Nam quo genere quid colligatum, eo etiam debet dissolui *l. 80. ff. de solut. l. 35. de R. I.* Iam vero in Edi-

6) Causae hospitales sunt piae.

An donatio causae hospitalium facta ob defectum chartae signatae nulla?

7) Causae piae restringi non debent per leges civiles.

8) Nec per Constitutiones Principum.

Ius quaesitum nemini est auferendum.

Privilegia causae piae expresse debent tolli.

In Edict. privilegia causae piae non sunt expresse imminuta.

cto electorali natura piae causae eiusque privilegia expresse non sunt mutata, quare ergo ad nullitatem donationis ad pias causas ob defectum chartae signatae procedendum, nam quod abrogatum non est, cur stare prohibeatur *l. Sancimus. C. de testam.*

Rat. decid.

§. 5. Verum enim vero, quanquam haecenus adductae rationes pro piis causis magna ex parte sint praegnantiores, subsistendum tamen puto in terminis Edicti generalibus, ubi nulla causa excipitur, verb. circa fin.

Nulla causa a charta signata est immunis.

Tacente lege & nobis tacendum.

So etwas übergeben, oder zum Bescheide erhalten würde, welches nicht auf dergleichen Stempel Papier geschrieben, solches als ungültig verworffen werden solle. Vbi ergo Princeps non distinxit ac excepit, nec nulli alii excipere conuenit, *l. 2. ff. de Off. Praesid. l. regula. §. ult. de Iur. & fact. ignor. l. 1. §. generaliter ff. de legat. praestandis. l. 1. §. ait. de his, quae in fraud. creditor.* Wesenb. *Cons. 206. num. 1.* ne videatur sapere melius legislatore, aut aliter, quam leges volunt, decidendo, consulendo, causasue orando iura maiestatica sibi arrogare, adeoque criminis laesae maiestatis reus euadere iudicetur. *Gail. lib. 2. Obs.*

Lex generalis generaliter est explicanda.

33. n. 1. 2. Pariter id confirmat *l. 1. §. generaliter 1. ff. de legat. praest. contr. tab. bon. poss. pet.* Mynsing. *Cent. 5. obs. 64. n. 4.* quod scilicet debeamus generaliter interpretari legem, quae generaliter loquitur, & licet dura, atque cum utilitate publica pugnans sit, ut in supra memoratis causis alimentorum, matrimonii, libertatis & hospitalium, tamen scripta maneat *l. prospexit. 12. ff. qui & a quibus manumissi lib. non fin.* atque obseruanda, quia hic ratio legis & verba eius sunt manifesta; Imo & voluntas legislatoris hic pro ratione sufficit, dum existimat, sic promoueri posse salutem publicam, cuius summa cura incumbit Principi, quod probat *Carpz. de Le-*

*ge Reg. Germ. C. 14. Sect. 1. n. 33. ex Lutbero in Libello de potestate Magistr. P. 3. §. außß erste muß er ansehen, & c. Tom. 2. Ienens. in tantum, vt neque latum vnguem recedendi ab ista opinione licentiam sibi sumat inferior, licet ipsi pugnare cum laesione iuris tertii, vel etiam publici videatur. Nam saepius lex publica, ob utilitatem publicam lata, derogare videtur iuri naturali, (exemplum est in praescriptione, de quo vid. Schneidew. *in tit. Inst. de praescri. in pr.*) & tamen immota manet: Est etiam tamdiu seruanda, vsque dum aliter rescripserit Princeps, cuius Rescripto ac interpretationi authenticae tanquam legi ipsi standum. *l. 1. & ult. C. de Legib. Crauet. cons. 135. n. 39. nam sicuti eius fuit dare, ita & ipsius est declarare l. 1. C. de Leg. Wesenb. Cons. 271. n. 139. 140. Menoch. cons. 3. n. 22. cons. 160. seqq. Acac. Enenckel Baro Tr. de priuileg. l. 2. c. 3. in fin.* Haec omnia cum pro obseruantia legis edictalis Serenissimi Electoris de charta signata in omnibus causis faciant, non puto, supra recensitas rationes pro piis causis tanti ponderis esse, vt in iudicio contradictorio apud inferiores iudices ex istis fundamentis sententia victrix reportetur.*

§. 6. Interim tamen quaedam adhuc in maiorem enodationem supra allegatarum rationum dubitandi hic afferre non inutile duxi, videlicet I.) regeritur ad §. 3. n. 1. Edictum priuilegia Ecclesiis concessa non abrogare, sed potius confirmare & formam praescribere, quo eo firmiori robore ac vigore nitantur. II.) Ad d. §. n. 2. Causam dotis facere exceptionem in casibus in iure expressis ac priuilegiatis, quorum aliquos tetigimus sub lit. a. b. vsque ad h. in d. n. 2. Ergo non a lege chartae signatae, nam ab hac causa pia nondum est priuilegiata. III.) Ad num. 2. lit. d. reponitur eadem responsio, quae

Respons. ad rationes dubitandi.

Explicatio
verborum ge-
neraliter & re-
gulariter.

Alienatio
praedii dotalis,
in charta non
signata facta,
non valet.

Dubitatur, an
pro dote, an
contra ob de-
fectum char-
tae signatae
pronuncian-
dum.

Ius Civile mo-
dificat ius na-
turale.

Donatio dotis
est donatio ob
Causam.

est in hoc §. 6. N. II. nam imbecillis est sequela: Causa pia est privilegiata a Lege Falcidia, ergo & a charta signata. Ad lit. e. n. 2. §. 3. rehero, me ibi tantum dixisse, regulariter alienationem fundi dotalis esse prohibitam, non generaliter, quae inter se multum differunt; nam verbum generaliter nullas recipit fallacias, bene tamen verbum regulariter, imo vix regula vlla adeo firma est, quae non patiatur exceptionem. Euerh. *in Loc. ab Except. ad Regul. 9. n. 15.* Et sic maxime aliquibus in casibus permessa est alienatio, v. g. praedii aestimati, aut in casu, ubi per venditionem praedii aliud, quod melius ac pinguius est, computatur. Conf. Brunn. *in rep. par. Wes. quaest. 4. & 7. de fundo dot. & ad L. 23. C. de Iure Dot. & ad L. 1. seqq. ff. de fund. dot.* Quod si iam in huius generis casibus alienatio praedii dotalis mediante charta, sed non signata, perficeretur, quis diceret, eiusmodi contractui inesse obligationis validitatem, cum contra Leges Reipubl. sit celebratus? *arg. pr. Inst. de Oblig. Ad Lit. f.* Dubia in hoc casu adhuc videtur decisio, nam mulieres ius praelationis habere, sicque dotatas manere, publico quidem interest, sed non minus quoque interest, adhiberi chartam signatam. Ad Lit. g. Licet in fauorem causae piae stipulatio interuenisse fingatur, non tamen statim fingitur adhibita charta signata, quae neglecta; nec statim actio dicitur ex Iure naturali, quae in bonum & aequum concepta, vt sic ius naturale hic non mutatum, licet modificatum probari possit; iam vero legis civilis saepenumero ea est natura, vt modo iuri naturali aliquid addat, modo detrahat, prout salus Reipublicae id exigit. Ad Lit. h. Casus in *all. L. Aquilius* 29. non est sola ratio fundata in pietate causae, sed potior est haec, quod donatio dotis sit donatio ob causam, & infi-

& infimul onerosa respectu mariti, cum compensare eam teneatur donatione propter nuptias; Donationes vero ob causam non reuocantur, ergo nec donatio dotis causa, licet causa gratitudinis cesset, modo fuerint nuptiae subsecutae, nam sic causa donationis est impleta. Brunn. *ad L. 24. de iure. Dot.* In hisce tamen donationibus non excluduntur requisita legum, ut sic his deficientibus promissio dotis in instrumento non signato facta, merito nullam produceret actionem, praepriis cum & nuptiae possint esse sine dote. Ad N. 3. §. 4. resp. Magnum quidem esse alimentorum fauorem, in illis tamen ita est facienda interpretatio, ne tertio, nedum publico noceatur, nam eatenus tantum est fauendum alimentis, quatenus alteri non fiat iniuria. *C. ex tenore II. X. de for. compet.* Inde est, quod pater non grauetur alimentare filiam, quae habet aliunde, unde se alat. *L. si quis a liberis §. sed & si filius ff. de liber. agnosc.* Euerh. *in Loc. a dote ad alimenta 71. n. 2.* Ad *L. necare. i. ff. allegatam* sub N. 3. videtur similis homicidae, qui scilicet sine ratione contra alimenta pronunciat; aliud hoc casu, nam qui suo officio secundum praescripta legum fungitur iudex, nemini facit iniuriam. *arg. l. 33. ff. de iniur.* & esset intempestiua misericordia, si legibus inuitis eam exercere vellet iudex, qui tamen est Minister legum. *per L. 14. C. de sent. & interloc. omn. iudic.* Ad *L. quis i. C. allegatam* sub N. 3. §. 4. resp. quod etiam ibi deficiat ratio argumentandi, a defectu conditionis ad defectum Chartae Signatae, nam dispositum in casu l. i. C. de Legat. alimenta absque conditione relinqui posse, & si sub conditione relicta, non expectandum futurum euentum: secus si charta signata fuerit omissa, nam haec ad necessarium requisitum instrumenti, quo relinquuntur alimenta, pertinet.

Donationes ob causam non reuocantur.

Reuocantur tamen ob defectum chartae signatae.

Interpretatio pro alimentis non noceat publico.

Pater filiam diuitem alere non tenetur.

Iudex alimenta ex iusta causa denegans, non est culpandus.

An alimenta ex charta non signata peti possunt?

Matrimonium in charta signata constitui debet.

Non est turpe allegare defectum chartae signatae.

An libertas in charta non signata cum effectu relinquatur?

An instrumenta manumissionis chartae signatae inscribi debeant?

tinet. Ad N. 4. §. 4. Faure quidem Matrimonii multa singularia sunt introducta, sed non sunt trahenda ad consequentias in praeiudicium publici. Ad allegatam rationem sub N. 4. §. 4. Magis crederem, in hoc casu nullam adesse turpitudinem, nam vix est, ut mihi persuadeam, eum, qui solennia rei alicuius, vel etiam ipsa substantialia negligit, turpiter agere, sed talis saltem vereri habet poenas, omissioni solennium statutas, i. e. vel nullitatem, vel poenam pecuniariam eo nomine determinatum. Imputet ergo alter sibi, quod non curaverit inscribi instrumentum chartae signatae. Verum cum rariora hodie hoc intuitu sint instrumenta, etiam disputandi occasio de tali casu erit rara, standum interea generalibus. Ad N. 5. §. 4. Quando faure libertatis multa dicuntur concessa contra regulas communes, per §. 4. *Inst. de Donat.* respondeo, Edictum tamen libertatem non excipere. Neque obstat, quod casus manumissionis rariores inter nos, (utpote qui servos non habemus) existant: nam iura dicta quodammodo ad rusticos nostros utiliter applicare valemus, ut sic exinde illatio ad hos fieri debeat, nam iura quidem non curant rara, ut exinde ius certum constituatur, vel regula formetur. *L. 4. ff. de Legib.* attendunt tamen eadem eatenus, ut decisione quoque casus raros dignetur. *arg. §. 22. l. de Rer. Div.* Ulterius non officit, quod Edictum Electorale nullam plane mentionem faciat instrumenti manumissionis, daß der Erlass-Brief eines Bauern, oder Leibeigenen, auf Stempel-Papier müsse geschrieben werden. R. licet expressa eius mentio non fiat in allegato Edicto, ex generali tamen clausula, speciali instrumentorum enumerationi subiuncta, satis apparet, quod etiam eiusmodi instrumenta manumissionis inscribi debeant chartae signatae,

tae, verb: Auch alle übrige *Contracte*, und was sonst
mehr von jedes Ortes Obrigkeit, und in denen Gerichten,
auch ausserhalb des Gerichts, von denen *Notarien* und an-
dern verfasst und ausgefertigt wird. NB. es habe Na-
men, wie es wolle. Ex cuius generalitate elucet, quod si
forte in enumerandis contractibus, vel scriptis iudiciali-
bus, ipsa eorum multitudo quaedam subduxerit legisla-
tori, ea nihilominus sub clausula generali contineantur,
nam vbi quid generaliter dicitur, ibi nihil excluditur, sed
omne pro expresse habetur. Glossa. in *l. fin. verb. specia-*
liter C. quod cum eo, qui in alien. pot. Carpz. *pr. Crim. q. 12.*
n. 14. q. 37. n. 31. q. 38. n. 16. In specie, quantum ad di-
missiones rusticorum, certum est, eas non aliter, quam
per modum contractus expediri, vt sic sub nomine con-
tractuum etiam contineantur instrumenta manumissionis,
chartae signatae inscribenda. Ad Rationem secundam sub
N. 5. §. 4. respondetur, quod cancellatio a cancellante
non praesumatur facta animo adimendi legatum, sed iu-
ris praesumptione censeatur inconsulte facta, fauore li-
bertatis, arg. *L. 3. in fin. ff. de his, quae in test. del.* Euerh.
in loc. 58. n. 5. Ad n. 7. §. 4. R. non omnes Doctores
hoc velle, quod ibi asseritur, quippe Ecclesia, licet ad-
modum priuilegiata, est tamen iustitiae cultrix, nec vult
pati, quid fieri contra iustitiam, vel per se, vel contem-
platione sui, nec speciale ac diuersum ius desiderat ab
aliis. Carpzou. *p. 2. c. 12. def. 13. n. 3.* Ad N. 8. resp. Iura
piis causis iam ante edictum quaesita non vult princeps,
nec potest auferre, bene tamen quaerenda per modum
ferendae legis, *l. in agris 16. ff. de acquir. Dom. L. quo-*
minus 2. ff. de flum. siue ius sit quaerendum iure civili,
siue iure gentium, maxime vbi iusta causa subest, vt
hic est causa onerum contributionis subleuandorum, ex
d. l.

Legatum li-
bertatis incon-
sulte cancel-
latum praesu-
mitur.

Ecclesia etiam
vult & debet
observare le-
ges civiles.

Ius piae causae
quaesitum auferre
potest Prin-
ceps.

d. l. in agris 16. ff. de acquir. rerum Dom. Brunn. ad d. l. 16. Haec de piis causis sufficient, illo coronidis loco notato, quod mendicorum literae supplices & rationes tutelares pauperum pupillorum necessitati chartae signatae in dioecesi Moguntina, & in ditionibus dicti Electoris haud subiaceant, vi *Const. Elect. Mogunt. d. Ao. 1685.* Item quod in Marchia quoque nostra & Ducatu Pomeraniae Electoralis, rescripta & mandata, quae ex officio a Magistratu dantur & decernuntur, exempta sint chartae signatae. Vid. *Edict. Elect. in Pomeran. an. 1682. die 9. Augusti.* Verb. Daß 1. die Rescripta und Befehlige, welche ex officio ergehen, auf ungesiegeltes Papier geschrieben. 2. Die Monitoria und Inhibitiones, Excutorial-Befehle, Arreste, Citationes, Sententiae interlocutoriae, Tutoria curatoria, gerichtliche Copien und Copulationsscheine, nur auf einen Bogen von anderthalb Groschen, oder 18. Pfennig, geschrieben werden solle.

An personae
quaedam sint
immunes a
charta signata.

Rationes dub.

Clerici sunt
privilegiati a
contributione.

Exceptio.

§. 7. Posthaec adhuc quaerere non incongruum vi-
deo, an etiam quaedam personae ab observantia char-
tae signatae sint immunes? Posset id prima fronte affir-
mari de Clericis, Professoribus, Doctoribus Iuris, Medi-
cis, Studiosis & Forensibus. Et id non absque ratione,
nam Clericos regulariter ab omni contribuendi munere
exemptos esse debere, volunt omnia iura, tam divina
quam humana. Card. Ballarm. *de Clericis l. i. c. 28. in 4.*
et 5. prop. et c. 29. et 30. conf. L. placet 17. C. de Episc.
et Cl. Borell. C. 74. n. 1. et seq. Burfar. Conf. 42. n. Simon.
Pistor. Conf. 2. n. 40. Gail. 2. obs. 52. n. 13. nisi aliud sua-
deat necessitas Reipublicae, aut ipsa pietas, quando im-
minet periculum statui libertatis clericorum, nam sit, tum
clerici se subtraherent oneri, nec digni essent commo-
do, & commodum ac periculum ubi commune, ibi merito quo-

quoque debet esse communis praestatio, vti argumentatur Mundius *de Muneribus* n. 491. c. Wesenb. *Conf.* 103. n. 43. Hoc tamen intelligendum de casu non sufficientium bonorum secularium, vt pluribus diducit Robertus Weisius, in *seinem rechtlichen Bedencken, über einen zwischen zweyen Ständen sich erhaltenden Rechts-Streit wegen der Kriegs-Anlagen.* n. 27. 31. *de Anno* 1650. Eodem Iure censentur Medici, Doctores Legum, Professores, quibus immunitas ab omnibus muneribus tam civilibus quam publicis concessa, per *L. Med. 6. C. de Profess. & Med.* Item studiosi, si (1) immatriculati, nam licet ante matriculae inscriptionem proxima potentia iam sint studiosi, non tamen actu tales, arg. *L. ex eo temp. 42. ff. de testam. mil.* & (2) actu Professorum Lectiones frequentantes, nam alias privilegiis studioforum, aequae vt clerici non seruietes suis, se indignos reddunt per *L. qui sub praetextus. C. de SS. Ecclesiis & L. in honoribus 8. ff. de vocat. muner.* *Conf. Christin. vol. 2. Dec. 10.* Nec dubium est de forensium immunitate a collecta, siquidem haec imponitur ratione Iurisdictionis in personam competentis, forensis vero non est sub Iurisdictione. *Gail. 2. obs. 52. n. 14. Grauet. Conf. 195. n. 1.* & iniqua reputatur a pluribus Doctoribus collectatio forensium, vtpote qui non sunt participes honorum nec commodorum. *Klock. de Contr. c. 13. n. 6. Disp. eiusdem de Contrib. concl. 26. Ioh. Matth. Tr. de Contr. c. 6. n. 5. Myns. lib. 5. obs. 22. n. 3.* Iam subsumo, in locum contributionum successit modus colligendi per chartam signatam: Ergo sequitur, personas a collecta privilegiatas i. e. forenses etiam esse exemptos a charta signata, siquidem vt plurimum surrogatum sapit naturam eius, cui surrogatur. *in L. si eum 10. §. qui in-*

A muneribus sunt privilegiati Professores, Dd. Iuris & Medicinae. Studiosi.

Forenses.

Forenses collectari non possunt.

Collectae similis videtur charta signata.

Surrogatum sapit naturam eius, cui surrogatur.

Conuenientia
collectae cum
charta signata.
ratione effici-
enti. Rat.
causae mate-
rialis circa
quam

Ratione quali-
tatis collecta
dicitur.

Dicitur mu-
nus personale.

Collecta for-
maliter dici-
tur onus per-
sonarum, ma-
terialiter onus
rerum.

Charta signa-
ta munus est
personale.

Ratione finis.

Similium fi-
mile est iudi-
cium.

iur. 2. ff. si quis caut. in iud. sist. caus. fact. Euerh. in loc. aut subrogationis. 122. n. 1. seq. Wefenb. Cons. 135. n. 25. Ad haec collecta & charta signata in multis conueniunt, tum ratione causae efficientis, de qua dictum c. 2. §. 6. 8. add. Gail. 2. obs. 52. n. 1. Tum ratione subiecti, sicuti enim collecta respicit principaliter personas, ita & charta signata, & praecipue omnes indistincte, quae contrahunt in loco, ubi charta signata viget. Tum ratione qualitatis, quod sit munus personale, imponitur namque collecta personis principaliter, quanquam causa finalis sit res ipsa, tamen hoc fit secundario, & persona materia est dignior, ergo etiam a potiori determinatio fieri debet, ut praeter Bald. & Natt. obseruauit Gail. 2. obs. 52. n. 13. Hinc etiam est, quod collecta dicatur, onus personarum formaliter, onus rerum materialiter, forma vero est dignior materia, ergo potius personale munus erit collecta. Besold. Dec. 3. cons. 2. vers. & fin. pag. 270. & seq. Gail. 2. obs. 52. n. 40. Schurf. cons. 44. n. 13. Rosenthal. de feud. c. 5. concl. 80. n. 3. ad lit. b. Plures allegatos vide apud Mundium de Muneribus c. 5. n. 39. add. Tuscus. lit. C. concl. 127. n. 1. 2. Eodem modo dicitur charta signata munus personale, obligat enim personas, & secundario respicit quantitatem pro modo contractus soluendam. conf. Wintzler Tr. de Contrib. Imp. cons. 1. n. 48. & seq. Collecta & charta signata etiam conueniunt fine, ut princeps par sit oneribus Reipubl. ferendis ac bono publico magis ac felicius protegendo. Heig. q. 17. n. 3. & seqq. Klock. Disp. de Contrib. ib. 1. Quod si ergo charta signata aequiparetur collectae, sequitur, quod dispositum de hac, censeatur etiam dispositum de illa, nam aequiparatorum est eadem ratio, ergo & idem iudicium. Euerh. in loc. ab aequipoll. 101. n. 1. L. illud ff. ad L.

ad L. Aquil. & L. a Titio ff. de verb. obl. Euerh. loc. 13. n. 1. Additur, quod in dubio pro exemptione personarum non expressarum favore libertatis praesumatur, nam regulariter in fauorem libertatis latissima capitur interpretatio. arg. L. inter pares 38 ff. de re iudic. — Ast his non obstantibus omnes omnino personas afficit charta signata, nec ab hac quasdam eximere nobis fas est, nam sicuti priuato integrum non est legibus effectum dare, ita nec earum vim ac potestatem tollere, in tantum, vt nequidem liceat distinguere, vbi lex non distinguit. L. de precio ff. de publ. act. Gail. 2. obs. 33. n. 2. Nec argumentum a simili inter collectam & chartam signatam est concludens; similitudo enim illa est tantum secundum quid, non simpliciter, deficitque in tertio comparationis similitudinis ratio. Euerh. Loc. a simili. 13. n. 3. Neque de hac vel illa persona concipienda est immunitas, sicubi per eam alteri praeiudicium nasci possit, siquidem priuilegia semper sunt intelligenda saluo iure tertii. arg. L. 2. §. 10. & 16. ff. ne quid in loc. publ. Gail. 2. obs. 142. n. 10. Sed potius eiusdem iuris reputandi sunt, qui aequalia commoda ferunt, secundum aequitatis naturalis regulam: qui vult aequalia ferre commoda, incommoda ferre non detrectet, per L. 10. ff. d. R. I. arg. pr. Inst. de Legit. patron. tut. Inde etiam probari potest veterum Germanorum prouerbium, gleichen Genuß, gleichen Verdruß. Praesertim vbi lex, aut legis ratio non dictitet immunitatem, sed omnes absque exceptione muneri subiicit, nec vbi immunitatis ius diserte probetur L. asseueratio. 10. C. de non num. pec. L. ei incumbit ff. de probat. Et si tamen priuilegium probaretur, tamen illud ita intelligendum, ne noceatur non priuilegiatis, ac publico. Klock. de contr. c. 15. n. 31. Befold. cons. 277. n. 26. Publica enim

Ratio decidendi. Nemo a charta signata est exemptus.

Qui sunt ex-
empti a char-
ta signata.

utilitas priuatorum priuilegiis praeponenda. Geor. Acac. Enenckel Baro *Tr. de Priuil. l. 2. c. 5. n. 74.* & facilius tolluntur priuilegia priuatorum, quam, quae sunt vtilia publico. Enenck. *l. 3. c. 6. n. 46.* praeprimis quando aliunde apparet, Principem lege sua generali omnes personas etiam priuilegiatas complecti voluisse, quo casu maxime procedit haec Doctorum Regula, generalis dispositio comprehendit etiam personas priuilegiatas, in cuius confirmationem adducit Brunn. *textum L. in fraudem §. fin. ff. d. test. mil.* & Menochium *cons. 74. n. 21. Cons. 190. n. 11. euolu.* Brunn. *in Cod. ad tit. de nouo Cod. fac. d. Iustin. Cod. confirm. §. 4. circ. fin.* Notandum tamen in praxi, pauperes, pupillos ac alias miserabiles personas gaudere vacatione expensarum iudicialium, & consequenter etiam chartae signatae. *L. vn. C. quando Imper. inter pupill.* Nam hos eximit necessitas. Brunn. *in rep. par. Wes. quaest 34. de iudic.* modo ipsi probent, vix tantum sibi superesse, vnde ali possint, quo fine ita solent iudices interloqui, würde Titius schweren, daß er so viel nicht hätte, dem Aduocaten zu geben, oder die Schrifften auszulösen, wird Er hiermit zum armen Recht verholffen und verstattet, per *text. in L. fin. C. qui num. liberorum se excus.* Reichs-Abschied de An. 82. §. Und nachdem *in fin. Rom. Cons. 369. add. Klock. Disp. de Contrib. concl. 49. Carpz. in Iurispr. P. 1. Const. 1. Def. 25. Gail. 1. obs. 43. n. 18.*

Pauper iterum
diues factus
soluere tene-
tur pro char-
ta signata.

§. 8. Quaeritur autem, quid si gratis pauper litigauerit, nec chartam signatam adhibere debuerit, an postea meliori fortuna affulgente, intuitu chartae signatae teneatur satisfacere? Id affirmare non haesito; siquidem promittere tenetur pauper, se velle omnia exsoluere iudicio ac Aduocatis, cessante paupertate, per *L.*

CURA

cura 4. §. *deficientium*. 2. ff. *de Muner.* quae etiam cessare dicitur, quando victor litis exit, & rem petitam consequitur. Gail. 1. *obs.* 43. n. 19. Ergo & publico ratione chartae signatae satisfaciendum, qua eius maior habetur ratio, quam privati interesse, argumento deducto a simili, quod validum ac utile est, si in eo, in quo comparatio fit, non adsit dissimilitudinis ratio. Klock. *Disp. de Contrib. concl.* 42. Adiicitur & haec ratio, quod chartae signatae vectigal non censeatur donatum, donatio quippe non praesumitur, sed potius causa fatua, per L. 15. §. *si vero* ff. *de prob.*

§. 9. Vt vero constet, quantum charta signata re-
 liquis praestet tributorum modis, notandum: quod collecta non adeo aequalis sit ac aequa, quam charta signata; Illa enim indicebatur modo sub maiori, modo sub minori quantitate, pro occurrente Reip. necessitate; Haec vero habet certam formam, quantum nimirum pro quaque scheda, certo respectu ad actum gerendum habito, sit soluendum: In illa nova semper opus erat aestimatione & computatione, vnde nova subditorum toties quoties exsurgebant grauamina, nouaeque quere-
 lae; in hac vero non. Collectas rigorosae ac fere immanes comitabantur exactiones. Klock. *Disp. de contr. concl.* 62. Talis exactio vero cessat in modo chartae signatae. Porro in hocce contribuendi modo aliquis eligit, num velit contrahere, aut litigare, & sic lubens soluit debitum suum fisco; collectas vero aliquis inuitus soluere compellebatur, siue haberet in promptu, vnde solueret, siue non. Deinde collecta imponitur personis pro rebus vbicunque sitis. Alexander *Conf.* 68. n. 1. Schurf. *conf.* 59. n. 26. *cent.* 1. *incip. in praesenti.* Nat-
 ta *conf.* 4. n. 40. *vol.* 1. Secus in charta signata, quae non obligat personas contemplatione rerum posses-

Collectae forma ac quantitas rat. incerta.

Chartae signatae certitudo.

Ad collectas requiritur executio.

Pro charta signata soluitur absque executione.

Collectae causa finalis sunt bona.

Non chartae signatae.

Collectae sub-
iecti sunt tan-
tum subditi.

Iudex pro-
nunciat secun-
dum iura lo-
ci actus gesti.

In modo col-
lectae quidem
sunt immunes.
A charta si-
gnata nemo.

rum, sed ratione actus ac contractus gesti vel gerendi, & sic propius iuris aequitati accedit. Collectantur tantum subditi Gail. 2. *obs.* 52. n. 12. 13. *Rec. Spir. de Anno* 1542. §. Damit auch solcher 2c. Daß nemlich ein jeder allein an dem Ort, da er geessen, von seinem Gut, daß er allenthalben hat, sein Ausschlag geben solle, & in multis aliis recessibus passim legitur, daß ein jeder Fürst seine Unterthanen belegen möge. Ad chartam signatam vero tenentur etiam forenses contractum inituri in loco, vbi charta signata in obseruantia est, idque vigore Edicti Electoral. de An. 1682. verbis: Jedermänniglich soll dessen sich bedienen 2c. nec obstant verba praecedentia, Wir wollen, daß in unser Chur- und Marck-Brandenburg, auch in unserm Herzogthum Hinter-Pommern, und Fürstenthum Camin, kein Einwohner sich eximiren solle, quae videntur tantum afficere subditos. Verum eo ipso forensis vel extraneus non excipitur. Nam dum contrahit, sese subiicere censetur Iurisdictioni loci contractus, atque tenetur contrahere secundum Leges Reipubl. arg. *pr. Inst. de Oblig.* Huc facit, quod iudex decidendo causam alibi gestam, secundum solennitates loci, vbi actus gestus est, pronunciare teneatur. arg. l. 6. ff. de *Euiet. L. fin. C. de test. L. fin. ff. de test. milit.* Brunn. ad L. 1. C. quae sit longa consu. Idem in *rep. par. Wef. quae st. 20. d. testam.* Hic ergo modus singulare adminiculum subditis praebet, quod etiam forenses ad utilitatem publicam conferant. Brunn. ad tit. C. de cursu publ. Denique collectandi muneri non omnes subiacent, e. c. clerici, forenses. Gail. 2. *obs.* 52. n. 14. limitationes tamen vide apud eundem n. 24. & in *boc. c. 3. §. 7.* A charta signata vero nemo est immunis, imo neque Magistratus, per verba Edicti expressa circ. fin. Sich selbst darnach gehor-

gehorsamst zu achten, nisi probetur immunitas. vid. supra §. 7. huius cap. Ratione originis collecta quidem non differt a charta signata, nam vtraque est ex Iure Regalium priorum, vti supra c. 2. §. 2. dictum. Klock. *Disp. de contr. concl.* 9. Sed hoc non intelligendum de collecta Imperiali, quae dependet ab Imperatore vi regium Imperatoris intuitu imperii, vbi Status nonnisi nudum exactionis habent Ministerium. Weisus *in suo Consil. supra* §. 7. alleg. n. 84.

Collectae provincialis & chartae signatae est eadem origo.

Collectam Imperialem indicit Imp.

Forma chartae signatae in ditionibus Electoris Brandenburgici.

Electoris Moguntini.

In provinciis Belgicis.

In ditionibus Danicis.

§. 10. Ex enumeratis hucusque differentiis magna ex parte elucescere puto formam chartae signatae, quae in Edicto Electorali clare satis expressa, videlicet, quod pro diuersitate negotiorum vel charta scepro notata 4. denar. constans; vel aquila signata, pro re nata 3. grossis vel sesquigrosso veniens; vel pileo Electorali sigillata, ad minimum 12. grossis comparanda (nam crescit hic semper pretium pro magnitudine salarii, quod in dicto instrumento continetur, & pro aestimatione ac dignitate rerum vel mercium) adhiberi debeat. Erfurtenfes vnius generis chartam duntaxat habent, cuius cuilibet phylrae impressa est rota Moguntina & grosso venditur. Triplicis tamen membranae vsus ibidem est, magnae scilicet, mediocris & minoris, pro quibus, & quidem pro hac 2. gross. 8. denar. pro illa 4. gross. pro ista 5. gross. 4. denar. praeter pretium, quo emptae constiterunt, sigillandi causa solui debent. In Belgio duplicis tesserae est memorata charta, sigilli nempe maioris vel minoris, illius nomine 6. asses, huius vero 2. asses pro singulis plagulis numerantur, de quo vid. sup. alleg. Boxbornius. In ditionibus Regis Daniae vigore Edicti ibidem publicati, conspicitur in charta sigillata signum regium his verbis in Edictum expressum: Zum sten soll auf vorbe-
rührtes

Constitutio
Danica de Ao.
1667. d. 26.
Iul. signata, &
Glückstadii
typis impressa
Anno 1627.

berührtes Papier die 2 Löwen und das Nesselblatt mit den
Crownen gedruckt, von unsern Papier-Verwaltern und
Controlleur ihre Nahmen darunter geschrieben werden.
Haec charta iterum in certos Numeros distincta, pretio
certo cuius Numero statuto, de quo apertius ex ipso
tenore Constitutionis Regis Daniae constabit, quae ita
sonat: Sollen demnach 2c. Fürs Erste, alle Obligationes,
Contracten, Haur- und Kauff-Briefe, Ehe-Pacten, Tes-
tamenten, Morgengabs- oder Marck-Briefe, auf nach-
gesetzte Acht Sorten geschrieben werden, nemlich: Auf
dem Papier, darauf No. 1. gedruckt, und 5. Reichsthl.
kostet, alles, so 5000. Rthl. und darüber betrifft. Auf
dem Papier No. 2. von 3. Rthl. alles, so von 3000. Rthl.
biß zu 5000. Rthl. betrifft. Auf dem Papier No. 3. von
2. Rthl. alles, was von 1000. Rthl. biß zu 3000. Rthl. be-
trifft. Auf dem Papier No. 4. von 1. Rthl. alles, was
von 500. Rthl. biß zu 1000. Rthl. betrifft. Auf dem Papier
No. 5. von 32. Schill. alles, was von 300. Rthl. biß zu
500. Rthl. betrifft. Auf dem Papier No. 6. von 24.
Schill. alles, was von 100. Rthl. biß zu 300. Rthl. be-
trifft. Auf dem Papier No. 7. zu 12. Schill. alles, so von
50. Rthl. biß 100. Rthl. betrifft. Auf dem Papier No.
8. so 8. Schill. kostet, alles, was unter 50. Rthl. betrifft.

Zum Andern, sollen alle Quittungen, Reversen,
Cessionen oder Transporten, Loskündigungs-Scheine,
Vollmächte, Notariat-Instrumenta, Mandata, Immissi-
ones, Urtheile, Applicationes und dergleichen, so Geld
oder dessen Werth betreffen, denn auch Accis-Zoll- und
Wage-Zetteln, auf nachfolgende Sorten von No. 9. biß
No. 15. geschrieben werden, nemlich: Auf dem Papier,
so mit No. 9. bedruckt, und 1. Rthl. kostet, alles, was
2000. Rthl. und darüber betrifft. Auf dem Papier No.

10. von

10. von halben Rthl. alles, so von 1000. Rthl. biß zu 2000. Rthl. betrifft. Auf dem Papier No. 11. von 12. Schill. alles, was von 500. Rthl. biß zu 1000. Rthl. betrifft. Auf dem Papier No. 12. von 8. Schill. alles, was von 100. Rthl. biß zu 500. Rthl. betrifft. Auf dem Papier No. 13. von 4. Schill. so ein halber Bogen seyn soll, alles so unter 100. Rthl. seyn soll betrifft, dafern man nicht einen ganzen Bogen will gebrauchen. Auf dem Papier von No. 14. so 2. Schill. kostet, und ein 4. Bogen seyn soll, alle Quittungen, Acciß-Zoll- und dergleichen Zetteln, so von 10. Rthl. biß 40. Rthl. betreffen. Auf dem Papier von No. 15. so 1. Schill. kostet, alle Quittungen, Acciß-Zoll- und dergleichen Zetteln, so unter 10. Rthl. betreffen.

Zum Dritten, so sollen auch obgedachte Sorten von Num. 9. biß 15. folgender massen gebraucht werden, als das Papier von No. 9. zu allen Vocationen, auch Collocationen, Dispensationen und Bestellungen, welche in unserm Nahmen die Amtleute ertheilen, und dann zu den ersten und letzten Bogen in aller Kauffleute Bücher, so gültig seyn sollen. Das Papier von No. 10. zu allen Fest- auch Geburths-Bürger-See- und Lehr-Briefen. Das Papier von No. 11. zu dem ersten und letzten Bogen in den Zoll-Gerichts- und Dingbüchern, welche so wol in den Städten, als auf dem Lande gehalten werden. Das Papier No. 12. zu allen Supplicationen, Memorialen, Citationen, Libellen, Deductionen, Informationen, Recepten, Interlocuten, so bey unserm Ober-Amt Appellation-Cancelen- und andern Gerichten einkommen, oder von denenselben gegeben werden, jedoch sollen in Deductionen, Recessen, und weitläufftigen Schrifften nur die 3. ersten Bogen gedruckt seyn, da man aber dazu nur einen halben

I

Bogen

Bogen nehmen will, soll das Papier von No. 13. dazu gebraucht werden, wie denn auch solches zu allen Supplicationen, Bescheiden, Gerichts-zeugnissen oder Dingsbinden. Zu den Citationen und Steffnungen aber, welche bey unsern Beamten oder den Unterrichten einkommen und ergehen, das Papier No. 14. zu gebrauchen.

Zum Vierten, so sollen alle andere Sachen, welche hieoben nicht benennet, und sonst keine Gelder berühren, auf dem Papier von No. 12. so 8. Schill. und von No. 13. so 4. Schill. kostet, und eine halber Bogen ist, geschrieben werden, darunter dann auch die Notariat-Instrumenta, so keine Gelder betreffen, zu verstehen.

Obstat, quod
vnius rei vna
tantum sit for-
ma.

Testamento-
rum variae
formae.

§. II. Postquam praecedenti §. varias chartae signatae figuras ac formas recensuimus, non inepte hic disquiritur, annon contra communia Philosophorum principia hoc existat, quibus cautum est vnius rei vnam tantum oportere esse formam. Resp. Philosophorum regulas haud commode satis omnibus Iurorum negotiis applicari posse, praepremis h. l. vbi non de formis rerum naturalibus, sed saltem civilibus sermo est, quae pro diuersitate territoriorum variare possunt. In exemplum produco Testamenta, quae tot fere formis gaudent, quot sunt Imperia in orbe. Sic in Saxonia valere deprehendimus testamentum, quod coram Parocho & duobus testibus confectum est, secundum constit. Pontific. Alex. III. in c. cum esset 10. X. de test. Ant. Fab. in Cod. l. 6. t. 5. def. 2. n. 10. Matth. Coler. p. 1. dec. 35. n. 4. Francisc. de Roy in Inst. l. Can. lib. 2. t. 25. p. m. 273. Cum tamen in Marchia & aliis prouinciis Imp. vbi Iure Ciuili viget, si non adhibitus fuerit ordinarius in Iure Ciuili requisitus numerus testium septenarius, illud nullitate laboret. Iul. Clar. lib. 3. sent. §. testamentum quaest. 57. n. 2. vers.

2. *vers. extra vero terras Ecclesiae*, & Dan. Möller. *lib. 3. semestr. 14.* Carpz. *in Iurispr. f. R. S. p. 3. c. 4. Def. 40.*

n. 7. Vltcrius quaero, an charta signata contractui adhibenda sit de substantia contractus, vtrum vero saltem sit de solennibus eius? Prius affirmandum videtur, quia Charta signata est de solennibus contractus.

communiter ita infertur: quodcunque actum reddit nullum, illud spectat ad essentiam actus. Verum resp. eundem effectum nullitatis competere quoque solennibus; nam si vel minima saltem testamenti sollemnitas fuerit neglecta, corruere testamentum, & ipso iure nullum existere, notissimi iuris est. per l. 1. ff. *de ini. rupt. ac irrit. test.* Brunn. *ad l. d. t. L. si unus 12. L. hac consultissima 21. L. non subscriptum C. de testam.* Brunn. & DD. *ibi communiter.* Covarruv. *in c. cum esses. 10. n. 8. de test.* & quos citat. Dauth. *in Tr. de test. n. 422.* Fran. Barrii *de success. L. 1. T. 1. n. 34.* Wes. *cons. 163. n. 7. cons. 165. n. 3. cons. 192. n. 24.* Hinc tutius opinamur, adhibitionem chartae signatae pertinere ad solennia, non ad substantialia contractus, ne turbetur substantia contractuum Iure Ciuili statuta. Eodem modo sicuti in alienatione feudorum regalium maiorum, consensum Imperatoris, vt eo maiori sollemnitate constet contractus, necessarium esse, Iurispubl. atque feudalis Doctores statuunt. Illustr. Dn. de Rhetz. *in Inst. 1. Publ. L. 2. r. 32. §. 1.* Carpz. *de*

Feuda regalia maiora absque consensu Imperatoris alienari nequeunt.

Lege Regia Germ. cap. 7. n. 2. 3. Reinking. *Tr.*

de Reg. Sec. & Eccl. lib. 1. class. 3.

cap. 10. n. 24.

CAP. IV.

DE

EFFECTV ET FINE.

§. I.

Connexio.

Tetigimus saltem supra in Praefamine duplicem chartae signatae effectum, iam in eo considerando erimus paulo prolixiores, cauti tamen insimul, ne iustum modum excedamus.

Effectus duplex.

§. 2. Et quidem Edictum sat manifestis ostendit verbis, effectum chartae signatae esse hunc, quod ex necessitate legis adhibita validius reddat instrumentum, cui adhibita, ita ut idem in iudicio ad probandum valide possit adhiberi, cum e contrario si neglecta fuerit charta signata, omissio eius duplicem operetur effectum, nimiam contractus nullitatem & poenae commissionem, quoties contra Principis in Edicto expressam voluntatem agendo, peccatum fuerit. Principaliter vero ac primario videtur Clementissimus Princeps intendere primum effectum, scilicet contractus nullitatem, secundario vero tantum poenam: Tum quia omnium primo ac ultimo eiusdem effectus in Edicto mentionem facit, atque iudicibus omnibus chartam non signatam acceptare directis ac praeceptiuis verbis grauissime interdicit; Poenam vero tantum consequenter subiicit, si scilicet mens Edicti non observata fuerit. Nam illud non aliter, quam per modum animaduersionis poenalis saluum seruari potest; Tum quia & huic correspondet rei qualitas ac natura, quae non aliter fert, quam ut poena sequatur delictum, ubi ergo peccatum deficit, ibi & deficit poena, vid.

Carpz.

Carpz. p. 3. c. 32. def. 18. n. 5. & ibidem allegatus Iason. vol. 3. c. 7. in fin. E contrario ubi adest dictum, v. g. violatio Edicti, ubi quoque potest Princeps aliquam dictare poenam, quo coerceantur transgressores, alique metu poenarum deterreantur, sicque Edictum in maiori obseruantia conseruetur. arg. l. 6. §. pen. & l. 20. ff. de poenis. Hering. de fideiussoribus cap. 10. n. 344. Ioh. Bodin. de Republ. lib. 7. c. 4. n. 21. Cepp. lib. 1. conf. 139. n. 30. Tum quia per comminationem poenae, potius censetur auertere voluisse transgressiones Edicti de charta signata, quam grauare voluisse poenis suos subditos, quod si tamen quosdam illud contemnere non pudeat, hinc nec ipsos poenam ideo soluere, ac damnum culpa sua contractum sentire, pigeat. arg. l. 203. ff. de R. I.

§. 3. Apparet exinde, tam arctam ac continguum inter ambos illos effectus regulariter esse connexionem, vt alter alterius vestigia illico premat, nam probata transgressione, ipso iure ex sola vi ac potestate legis iam condemnatus censetur transgressor, siquidem delictum lege notatum patrauit. arg. l. 20. ff. de his qui not. infam. add. lib. 1. ff. eod. l. 43. §. 12. ff. de ritu nupt. in specie vid. verba Edicti de Anno 1688. in Pomerania publicati: Für jeden Bogen 10. Reichsthaler Straffe, & paulo post: mit Exigirung der verwürckten Straffe unnachlässig zu verfahren. Conf. Franciscus de Roy in Instit. Iur. Canon. lib. 3. T. II. p. m. 330. & Magnif. Dn. Stryk. in Ex. Iur. Feudal. cap. 23. quaest. 19. Sicque suo facto sponte poenae se obligauit, nam qui directo & ex proposito peccat, is per consequentiam poenam mereri vult, propter contractum inuoluntarium, quem delinquendo celebrat. arg. l. 34. de Iur. fisci & L. 8. C. ad L. Iul. Maiest. conf. Dn. Pomeresch. ad pr. Inst. de obl. quae ex delicto nasc. E-

Obstat. I.
quando ob v-
num delictum
duplex poena
infligi potest.

quidem durum nonnulli reputant, ob vnum delictum duabus poenis aliquem affligi, quod hic fieri videtur, dum pars negligens chartam signatam, non tantum priuatur iure agendi ac probandi ex instrumento non signato, sed & insuper multa plectatur. vid. Matth. Wes. p. I. *cons.* 22. n. 19. Carpz. p. 4. *const.* 42. *def.* 1. n. 3. Verum respondeo, quod nemo ob vnum delictum duplici poena grauandus sit, scilicet in casu, quando delictum iam satis vna poena est punitum, & quando poena eundem effectum concernit, nam tunc vna poena alteram consumeret. vid. Marant. *in specul. part.* 4. *dist.* 1. n. 20. *post pr. vers. limita notabiliter.* Ast recte visum fuit Serenissimo Principi, vnam poenam v. g. Contractus Nullitatem non sufficientem fore, ad reprimendas multiuarias hominum molitiones in fraudem Edicti de charta signata, vt sic contractus nullitati adhuc poenam pecuniariam pro arbitrio inferendam adiungere necesse habuerit, quo malitia populi & naturalis eius ad transgrediendum leges procliuitas ac facilitas eo magis ac arctius duabus quasi habenis constringeretur. Praeprimis cum subsequencia promulgationem Edicti tempora satis superque euincant, ne quidem illam duplicem poenam suffecisse suppremendis litigantium ac contrahentium imposturis, quae ex parte attinguntur in Edicto de An. 1688. verb. Demnach Wir in Erfahrung kommen, was massen bey dem Gebrauch des gestempelten Papiers allerhand Betrug und Unterschleiffe vorgehen. porro: Der Unterscheid dessen nach Anweisung des Patens nicht in Acht genommen, und viele Stücke, die unter den zweyten oder dritten Stempel gehören, auf das Concept-Papier von 4 Pf. geschrieben, öffters auch wol gemein Papier gebraucht, und wenn ein oder das andere Documentum zu produciren ist, und nicht

nicht angenommen werden will, solches alsdenn erst mit gestempelten Papier umgeleget werde. Vt sic ob has fraudes nouum Edictum, An. 1688. publicare, inque eo certam poenae quantitatem exprimere Serenissimus noster Archi-Princeps coactus fuerit. Ceterum nemo potest dici per Edictum grauatus dupliciter, siquidem duplex illa poena diuersum respicit finem, multa scilicet vindictam publicam, quae violatores legum non relinquit impunitos. *L. item vulneratus 51. §. idque est consequens 1. ff. ad L. Aquil. L. si longius 18. §. si filius famil. ff. de Iudiciis. L. in Delictis 4. §. cum Dominus ff. de noxal. Act.* Nullitas vero contractus concernit interesse priuatum, ne ex instrumento non signato, quo v. g. alicui 1000. Rthl. sunt promissi, agere Donatarius valeat. Atque sic nihil obstat, quo minus praeter instrumenti inualiditatem etiam poena pecuniaria infligatur, nam diuersos respiciunt illae poenae effectus, vid. *L. 1. ff. de vi bon. rapt. L. cum ex uno 32. ubi glossa in verb. obtinuit ff. de obl. & act. L. quoties lex 41. §. 1. ff. eod. add. Carpzou. part. 4. const. 11. d. 2. num. 2.* Neque id a Dispositione Iuris communis alienum est, per ea, quae tradit Casp. Ant. Tessaur. in addit. ad patr. Tes. Dec. 3. num. 3. Prosp. Farin. part. 5. oper. crim. quae. 147. n. 99. & num. 103. Sic e. g. accusatus in puncto iniuriarum realium, non tantum ad poenam publico, sed & priuato laeso soluendam toties quoties condemnatur. Item conuentus ad recantationem iniuriae illatae, non solum ad illam parti offensae faciendam, sed insimul ad poenam reipubl. vel fisco exsoluendam compellitur. vid. *Carpz. d. loc. p. 4. c. 27. def. 6. n. 7. seqq. p. 4. const. 42. def. 1. num. 10.* Ad Obst. 2. huc obstat, quod lex tantum obliget populum vel ad obseruantiam sui, vel ad poenam. per *L. 4. §. Labeo 7. ff. de deli*

de doli mali metusue Except. add. Wessenbec. cons. 116. num. 20. Atqui quod dicitur de lege, idem dici valet de Edicto, nam hoc legis appellatione venit. Sed respondeo, ita argumentandum esse, ne enixa Principis Legislatoris voluntas interuertatur. arg. *L. fin. de eo, per quem factum erit, quo minus quis in iudic. Wessenb. cons. 134. n. 32.* Iam vel mens Legislatoris clara est, ut quaelibet scriptura, quae in charta non signata exhibetur, sit inualida, & is, qui charta signata uti neglexit, debita multa coerceatur. Conf. verba *Edicti in praefam. huius Disput. sub. N. 1. & 2. allegata.* add. *Wessenbec. cons. 335. n. 71.* qui dicit, de casibus lege expressis, disputandum non esse, per *L. ancillae C. de furt. & L. illam. C. de collation.* Nec obstat ratio, quod lex imponens poenam, regulariter non annullet actum gestum: Respondeo enim, hoc verum esse, quando sola poena est imposita, verum in Edicto coniunctim & poena & contractus nullitas dictatur. *Far. p. 2. fragm. lit. L. n. 59. & seqq. Van-tius de nullitatibus tit. quot & quibus modis vanitas & c. n. 54. Brunn. ad l. 5. C. de Legibus.* His ergo non obstantibus, recte duplicem Edictis Serenissimi de charta signata relinquimus effectum, ne erubescere habeamus sine lege loquentes, arg. *Nov. 18. c. 5. vers. sed quia non hoc. Iason. in L. Praeses Prouinciae 12. num. 3. vers. unde erubescimus. C. de transact. Wes. cons. 2. n. 1. cons. 231. n. 21. Hartm. Pistor. lib. 2. quaest. 1. n. 100. & qu. 13. n. 35. Hier. Schurff. cent. 1. cons. 32. n. 2. Grauet. cons. 25. n. 9. add. Dn. Carpz. in Respons. Iur. Electoral. lib. 1. tit. 5. Resp. 41. n. 21. lib. 6. t. 4. Resp. 41. n. 29.*

Obst. 3.
Observantia
Edicti in iu-
diciis.

§. 4. Nec aliter practicandum aut iudicandum pu-
to, quam in Edicto nostro praescriptum est, unde non
statim credendum alleganti, aliter in iudiciis usu venire,
quam

quam Edicto statutum, lex enim edictalis semper loqui praesumitur, nec abrogata creditur, nisi abrogatio doceatur per *L. sancimus* 27. *C. de Test.* Absque autoritate legis vero asseuerare quippiam, temerarium foret. *c. 15. qui in Ecclesia* 18. *in fin. X. de sent. ex comm. in sexto*, & quod lege non cauetur, in practica non habetur. *Carpz. in Iurispr. for. R. S. p. 1. c. 4. def. 2. n. 3. 4. Bald. in cap. nihil* 44. *n. 25. X. de Elector. & Elect. Pot. Hartm. Pistor. lib. 2. quaest. 13. num. 36. in fin. Wes. cons. 218. n. 2. Iason. ad L. illam C. de Collat. n. 8. Carpzou. in Resp. Iur. Elect. lib. 1. T. 5. Resp. 42. n. 22. lib. 1. T. 9. R. 97. n. 7.* Quantum vero apparet ex Decretis contra contemptores Edicti in iudiciis latis, nunquam inibi deprehenditur contractus annullatus, sed sola poena pecuniaria tantum dictata, ut sic obseruantia Edicti, quod primum effectum iuris nimirum contractus nullitatem in foro cessare videatur. Ipsissima formalia Decreti in Camera Elector. Brand. Berolinensi pronuntiati, ita se habent: *Imgleichen hat Beflagter wegen der 1000. Rthl. so er der Klägerin, vermöge der Obligation vom 12. Febr. 1672. schuldig geworden, die Solution saluis actricis exceptionibus zu erweisen. Weil auch vermöge Churfl. Edicti vom 1. Dec. 82. keine Documenta in iudicio produciret werden sollen, so entweder nicht recht, oder gar nicht gestempelt, bey 10. Reichsthl. Straffe, so wird Klägerin sich nicht entbrechen können, weil sie vorizo dawider gehandelt, solche 10. Rthl. dem Churfl. Fisco zu erlegen. Uhrsündl. d. 5. Martii 1688.* Verum ex his (licet praesupponamus documentum ab actrice productum, fuisse obligationem, ex qua agebat) non statim inferendum, quod instrumentum obligationis sit efficax ac integrum, licet de annulatione eius nihil in sententia dictum; etenim argumentum a silentio ad negationem vel affirmationem

Formula pronuntiandi.

non est sufficiens ac concludens. Sic e. g. de Iure Ci-
uili consequentia est infirma, hic filius non est institutus
a patre, ergo est exheredatus, nam potest esse praete-
ritus, per *pr. Inst. de exhaer. Liberor.* Statuendum poti-
us, quod instrumentum obligationis sit nullum atque ad
producendam actionem inefficax, quantumuis ipsa ob-
ligatio, quatenus illa formaliter consideratur, & mutuo
contrahentium consensu perfecto de re certa ac pretio
dependet, salua maneat, quando scilicet illa ipsa alio mo-
do quam per instrumentum probari possit. arg. *lib. I. 4.*
5. & 15. C. de fide instrum. Quo sensu etiam verbum ob-
ligationis vel documenti in allegato praeiudicio capi
potest, vbi reum vigore obligationis formaliter confide-
ratae actricis debitorem esse asseritur, siquidem ibi sup-
ponitur casus, quatenus vis obligationis non in scriptu-
ra aut instrumento, sed imperfecta ac absoluta consensus
declaratione subsistit, atque sic debitum non per char-
tam, sed alio modo, v. g. per testes probatum sit. Et fe-
re semper in dubio, quando non apparet, an partes volu-
erint in scriptis vel sine scriptura se obligare, ita existi-
mandum, quod obligatio inter partes contrahentes ma-
neat salua, licet instrumentum desuper confectum ob de-
fectum chartae signatae infirmetur, nam in dubio instru-
mentum tantum ad probationem contractus, non vero
ad eius perfectionem pertinere constat ex interpretatione
*L. 5. C. de transact. & L. cum res C. de prob. L. contrahi-
tur 4. ff. de pignor. l. 4. ff. de fide instr. L. cum re 5. C. d.*
transact. add. Fachin. *lib. 2. controuers. c. 97.* Carpzou. *in*
Iurispr. F. R. S. p. 2. c. 33. def. 12. n. 12. Brunn. *ad l. 17.*
C. de fide instr. & l. 5. de transact. & l. 17. de pactis.
Magnif. Dn. Stryk. *Tr. de Caut. Contr. f. 2. cap. 8.*
§. 3. & in additamento huius Tract. §. 8. Et hoc
ipsum magis comprobatur deciso quodam, quod refert
Carp-

Carpzou. *in Iurispr. F. R. S. p. 2. c. 33. def. 13. in fin.* verba sententiae in Sachen W. R. Mens. Mart. An. 1634. Ob nun wol dabey abgeredet worden, daß der Rauff extendiret und zu Papier gebracht werden solte, so aber noch zur Zeit nicht geschehen 2c. Dierviel aber dennoch damahls der Contract an sich selbst, nach allen seinen Requisitis, mündlich allbereit vollzogen gewesen, so send ihr demselben allerdings nachzukommen schuldig W. R. W. Iam sicuti instrumentum obligationi perfecte ac plene consummatae nihil validitatis ulterius addit. Mascard. *de prob. cons. 435. num. 8. & seqq.* Ant. Faber. *in Cod. lib. 4. tit. 16. def. 14. n. 7.* Casp. Klok. *Cons. 16. n. 117. vol. 2.* Hartm. Pistor. *p. 3. quaest. 27. n. 24. seqq.* Ita nec quicquam ei detrudere valet: Et hoc non tantum verum est de Iure Communi, sed & hodie vigente Edicto Elector. etiamsi instrumentum chartae signatae non fuerit inscriptum, nam Edictum non refert instrumentum ad contractus essentiam, sed tantum constituit, chartam signatam adhibendam esse in iis casibus, vbi quid scriptis celebrari vel inter partes conuenit, vel vbi alias rei natura ac qualitate exigente in necessarium est: Idcirco nec Edictum effectum contractus formaliter absoluti ac semel in esse deducti, propter defectum chartae signatae, tollere potest. arg. *L. 1. ff. de testibus.* add. Dn. Brunn. *ad L. 1. C. de fide instrum.* Nam si hoc fieret, quam multa exinde proficiscerentur incommoda ac inconuenientiae; quia non amplius absque scriptura possemus pacisci, sed semper in charta signata contrahere deberemus, quod sane non minimo commerciis ac negotiationibus esset obstaculo & impedimento: Porro in multis contractibus inter contrahentes magna inaequalitas ac immodica laesio contra naturam iustitiae communicatiuae induceretur, siquidem v. g. in Mutuo, Locato &c. Creditor

maximum damnum incurreret, si ipsi simul cum modo creditum probandi per instrumentum, etiam via probationis per alios modos praecluderetur, debitor vero iactura creditoris locupletaretur, contra *l. 206. ff. de R. l.* dum nullo remedio ad soluendum debitum cogi posset, sicque sibi retineret, quod non suum sed alterius est. Adhaec quis negaret, hoc contra infallibilia iurisprudentiae nostrae vniuersalis principia esse? quae neminem laedi, sed suum cuique tribui volunt. Et in specie contra *l. 1. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 11. & 17. C. de fide instrum.* Vbi per multa diuersi generis exempla euincitur, debitum non tolli, licet amissa fuerint instrumenta, modo non deficient aliae quaecunque, idoneae tamen probandi rationes. add. Brunn. *ad dd. LL. C. d. t. 3.* Wes. *ad tit. C. de fide instr. in pr. num. 2.* Carpz. *p. 2. cap. 39. def. 7. n. 10.*

Obst. L. 5.
C. de LL.

§. 5. Quanquam autem supra dicta suae veritatis fundamento nitantur, obstare tamen adhuc videntur *L. non dubium. 5. C. de Legib. & l. 5. C. quando prou. non est necesse*, vbi dicitur, quod actus contra leges gestus sit ipso iure nullus, indeque sequatur, quod & contractus contra Edictalem legem initus sit inualidus. Conf. Klok. *cons. 99 n. 21. & seqq. Tom. 2.* Sed respondeo, esse commissam fallaciam aequiuocationis, siquidem verbum *contractus* vel *obligationis* materialiter sumptum, denotat instrumentum, formaliter acceptum significet ipsum contractum per declaratum consensum ab vtraque parte celebratum. Illo casu concedo totum argumentum. Hoc casu nego minorem. Nam illatio ista & probatio est infirma, quis enim non videt diuersam maioris ac minoris acceptionem? In maiori propositione accipitur actus pro contractu contra naturam ac formam a Lege Ciuili requisitam inito, & in minore pro contractu legitime inito,

to, instrumento saltem non signato, & sic negatur minor. Quod si vero in minori contractus pro instrumento capiatur, lubenter concedo, quod contractus sit nullus, quia est contra Edicti formam celebratus. Pater ergo ex haftenus dictis, Legis Edictalis effectum, qui in contractus nullitate consistit, in iudiciis maxime obtinere, scilicet eatenus, quatenus instrumentum reputatur inualidum ac inefficax ad producendam creditori actionem, nisi illud Electorali signo fuerit notatum. Hoc in passu itaque seuerior est constitutio Regis Daniae, quae cauet ipsas quoque res in instrumento, quod chartae signatae haud inscriptum, contentas, debere in commissum cadere, verb. edicti *de Anno 1667. 26. Iul.* *Mas* sen denn zum 8ten alles, so nicht auf gedrucktes Papier geschrieben, inn-und ausserhalb Gerichts ungültig, und die Summen oder Capitalien, welche darauf nicht geschrieben, alsofort confisciret, und 3. Theile dem Angeber, der 4te Theil aber den Armen zugeeignet werden soll. Da aber sonst einer oder der andere vor Gerichte etwas einlegen oder eingeben wird, welches nicht auf gedruckt Papier geschrieben, so soll nicht allein der, oder dieselbe, welche es eingeben, sondern auch diejenige, so es annehmen, mit 50. 100. oder mehr Reichsth. Straffe nach Beschaffenheit der Sachen angesehen und beleet werden 2c.

§. 6. Postquam dictum de instrumentis probatio-
nis gratia contractui accedentibus, ratio ordinis requirit,
vt paulisper consideremus effectum instrumentorum ad
subsistentiam contractus spectantium. Quaeritur ergo,
quid dicendum de contractibus scripturam ad sui essen-
tiam exigentibus? Resp. In antecessum praemonendum
ex Brunnem. *ad l. 17. C. de pactis & Wesenb. in Com. ad*
tit. C. de fide instrum. pr. n. 3. Regaliter contractus ac pa-
cta ad sui firmitatem non requirere scripturam, si ali-

An instru-
mentum non
signatum est
nullum, si il-
lud ad subsi-
stentiam con-
tractus perti-
net?

ter probari possint. Limitatur tamen hoc (1), nisi lex expresse disponat de contractu in scriptis perficiendo, e. g. in rebus Ecclesiae ac ciuitatis vendendis per *L. ult. C. de vendend. rebus ciuit. L. iubemus 14. & Auth. hoc ius C. de S. S. Eccl.* Struv. *ib.* 66. *ad tit. ff. si ager vect.* vel in emphyteusi Ecclesiastica constituenda. *Meu. p. 3. dec. 289. Wesenb. in parat. ff. si ager vect. n. 2. Schneidew. ad §. 3. n. 7. Inst. de loc.* (2) nisi expresse inter partes conuenit, sese velle in scriptis contrahere, nec ante instrumentum perfecte ac legitime confectum, vor Vollenziehung des Kauffbrieffes, contractum esse debere validum. *Conf. Magnif. Dn. Stryk. de Caut. contr. p. 2. c. 8. §. 1.* Quibus casibus non aliter respondere valeo, quam sicuti supra ex parte assertum, scilicet instrumentum non signatum esse nullum, nota, in contractibus consensu quidem perfectis, sed non traditione consummatis, vbi v. g. emptor ex instrumento venditionis non signato agere non potest contra venditorem poenitentem ad tradendam Domum, neque vice versa venditor contra emptorem ad soluendum pretium, siquidem tali instrumento contra leges confecto nulla vis probandi, multo minus agendi inest. arg. *L. non dubium 5. C. de Legibus.* inter alia ex hac ratione, quod hoc in casu contractus instrumento nondum legitime confecto, adhuc sit imperfectus imperfecti vero nulla est obligatio. per *l. 17. C. de fide instrum. & pr. Inst. de empt. vend. Wesenb. ad Pand. de contrab. empt. num. 9.* Et hoc non tantum de Iure Ciuili, sed etiam omnino de Iure Canonico verum, quia hic constat, partes voluisse aliter obligari, nisi interueniente scriptura, eaque legitima, nam secundum leges Reipl. contrahere voluisse censentur, vid. *Brunnem. in l. 17. C. de fide instrum. Wesenb. conf. 329. n. 29. 30.* E contrario aliter respondendum foret, si traditio rei & solu.

solutio pretii iam facta esset, nam sic possessio ac Dominium rei venditae plenarie est acquisitum, Dominia vero semel quaesita perpetuo durant. *l. 16. in fin. C. de probat.* hinc eadem repetere inconueniens est, per *L. in civile 12. C. de Rei Vind.* Imo venditori, positis his circumstantiis, nulla superesset repetendi actio; Rei enim vindicatio cessaret, cessante & in emptorem iam per traditionem translato dominio; Neque ex contractu competere amplius actio, quia actio ex contractu datur ad conualidandum negotium, non ad dissoluendum contractum. Imo etiamsi solutio nondum esset facta, tamen ad solutionem compelli posse eum existimo, cui domus tradita, nam per consummationem contractus videntur recessisse contrahentes a priori pacto, scilicet contractum non debere valere, nisi scriptura fuerit confecta.

§. 7. Non incommode hic adhuc quaeritur, an instrumentum non signatum producat reo exceptionem? An ex instrumento non signato oritur exceptio?
 Resp. Affirm. ita, vt contra instrumentum possit opponi exceptio deficientis chartae signatae, id quod perspicue probat Magnif. Ictorum Erfurtensium Collegium, Resp. quodam ad Consultationem I. R. Mens. Iun. 1686. dato. Verb. sent. Und weil (vors ander) mehrgedachter Receß vermöge Ihr Churfürstl. Gnaden zu Maynz B. G. Hn. sub dato 4. May 1685. publicirter gnädigster Verordnung, auf kein Stempel-Papier extendiret worden, und daher vor unkräftig billig zu halten ist; als mag der Antonius auch, wenn der Sempronius fünfftig darauf klagen sollte, per modum exceptionis, solchen mit Zug Rechts wol impugniren, und wird darauf einige Execution wider mehrgemeldten Antonium nicht vollenstreckt. B. R. W. Et sic commode hanc exceptionem, ist nicht auf Stempel-Papier geschrieben, dicere possumus exceptionem intentionis, & pro re nata peremptoriam, qua aduersa.

uersario agere volenti negamus, ipsi aduersus nos ex tali instrumento non signato competere actionem.

§ 8. Ex haftenus dictis porro fluit, quod haec exceptio sit iuris, quae etiam a partium Aduocato forte neglecta, a iudice supplere potest per *tot. tit. C. ut quae desunt part. Aduocat. iudex. suppl.* imo debet, sub iniuncta multa eapropter imminenti, per expressa verba Edicti: Der es angenommen, mit einer ansehnlichen Straffe ꝛ. Quid si tamen iudex non attenta illa exceptione ex instrumento non signato debitorem, qui forte in illo promisit 1000. Rthl. condemnet, quaeritur, an talis sententia condemnatoria valeat? Resp. quod non, nam talis sententia directo est contra ius in thesi. Verba Edicti sunt clara, welches nicht auf dergleichen Stempels Papier geschrieben, solches als ungültig verworffen werden solle, ergo illa est nulla per *l. 19. ff. de Appell.* nec per consequens opus est, vt suspendatur a viribus rei iudicatae per appellationem, nam nunquam in rem iudicatam transit. *L. 1. §. 2. ff. quae sent. sine app. resc. pass. & l. 1. C. quando prouocare non est necesse*, neque praescriptio, neque executio eius est metuenda, nam parata est ipsi exceptio perpetua *L. iure 3. §. fin. ff. de doli mali metusue except.*

Instrumento
non rite signa-
to committi-
tur poena.

§ 9. Quae haftenus diximus de instrumento plane non signato, etiam affirmamus de instrumento non rite ac minus legitime sigillato, nam paria sunt, non esse factum aliquid, & non esse debito modo factum. *l. 2. & 6. ff. qui satisd. cog.* Hinc est, quod in iudiciis eiusmodi instrumenta, quae non recte signata, non tantum non accipiantur, sed statim retradantur & insimul poena dictetur ob minus legitimum chartae signatae usum. Quod satis euincunt monitoria & insequentia executorialia ad instantiam Adiuncti Fisci contra delinquentes in Pomerania Electorali decreta. Verba monitorii sunt: Wir Friedrich der Dritte, Churfürst, entbieten N. N. Uns. Gr. und geben euch angehafft zu ersehen, was der ehrbare
und

und wohlgelahrte unsers Fisci Adiunctus, auch U. G. B. M. wider euch sämtlich wegen nicht recht gebrauchten Stempel-Papiers unterthänigst Supplicando eingegeben, und zu verfügen gebeten. Weil wir nun deßfalls einen jeden unter euch die Straffe auf 10. Rthl. hiemit gesetzt. Demnach befehlen wir euch sämtlich ernstlich, daß ein jeder inner 4. Wochen nach Insinuation dieses, sothane ihm dictirte 10. Rthl. Straffe unserm Fisco erlege, oder nach der Zeit der unfehlbaren Execution gewarte, wornach ihr euch habet zu achten. Dat. Stargardt, den 3. Mart. 1687. Aliud Monitorium: Entbiete ic. und geben dir zu ersehen, was U. G. B. Adiunctus Fisci wegen nicht rechter Art gebrauchten Stempel-Papiers unterthänigst Supplicando eingegeben, und zu verfügen gebeten. Befehlen dir demnach ernstlich, die vermöge unsers Edicts vom 5. Apr. 1688. gesetzte 10. Rthl. Straffe inner 4 Wochen nach Insinuation dieses unserm Fisco zu erlegen, oder nach der Zeit der Execution zu gewarten, wornach du dich ic. Signat. Stargardt d. 26. Martii 1689. Churfürstl. Hinter-Pommer. Stadthalter, Cankler und Regierungs-Räthe. Hae duae formulae sufficere possunt, plures non capit angustia chartae. Et certe nihil magis peccatur, quam circa distinctum ac in Edicto praescriptum chartae signatae vsum, dum quam saepissime litigantes vel contrahentes tentant quidpiam offerre in charta signata minoris pretii, cum tamen de natura actus vel scripti requireretur charta maioris pretii: Vt sic eiusmodi atque alias plures hominum fraudes animaduertens Serenissimus noster Elector, permotus fuerit, in confirmationem prioris Edicti aliud nouum die 5. April. An. 1688. promulgare, inque eo certam poenam, videlicet 10. Rthl. pro quacunque transgressionem soluendam determinare, vt sic hactenus crescentibus malis occurreretur, & eiusmodi technae eo minores impofterum essent, quo maiores existerent poenae.

§. 10. Intentio ac finis Edicti eo collimat, vt tam parti Finis Edicti de i. e. ciuibus, quam toti, id est Reip. vniuersae sit bene; quo charta signata. fine omnia, quaecunque etiam in iudicio siue superiori, siue inferiori, siue Ecclesiastico, siue seculari exhiberi, aut extra forum

forum cum effectu probandi peragi necessitas postulauerit, chartae signatae inscribi debent, quod sub poena Nullitatis aliquoties Sereniss. praecepit, & sub grauissima comminatione denegatae Clementiae ac certae insuper mulctae, aliquid absque charta signata recipi, prohibuit, vt sic illarum poenarum metu, concordiae ac beatitudini suae subditi studere compelleretur, & quadantenus coerceretur illorum veterina ac pestifera ad litigandum procliuitas. Ipsam pecuniam collectam quod attinet, eandem in vtilitatem publicam conuerti videmus, ad subleuanda numerosa Regiminis onera, atque in conseruationem status publici & tutelam subditorum, quo sic singulorum conditio maneat illaesa, & publica utilitas incorrupta persistat. *de probib. feud. alien. per Frider. tit. 55.* Quam pie enim ac quam sincere erga populum suum Serenissimus noster Princeps Elector FRIDERICVS III. se explicat in Edicto secundo *de Anno 1688. 16. Octobr.* Rubrica Edictorum est: Churfürstl. Brandenb. Verordnungen und Edicta, wie es so wohl unter den Civil- als Militair- Bedienten mit ihren Bedienungen und Chargen in dero Landen soll gehalten werden. Ipsissima Principis verba, quibus piam intentionem suam clare exprimit, hic consignari merentur: vers. Demnach wir bey denen gegenwärtigen schweren und gefährlichen Zeiten, aus sonderbarer vor die von dem Allerhöchsten uns anvertraute Lande und Unterthanen tragenden Landes-Väterlichen Sorgfalt vornehmlich darauf bedacht seyn, wie unser Estaat nicht allein in gutem innerlichen Wohlstande erhalten, und allerhand Gewerbe und Nahrung zu Wasser und Lande darinn je mehr und mehr befodert und im Schwange gebracht, sondern auch unsere NB. getreue Unterthanen wider alle etwa einbrechende auswertige Gewalt kräftiger Schutz geleistet werden möge, und aber dieser heilsame Zweck ohne allerhand viele und grosse Kosten nicht erreicht werden kan, daß wir dannenhero nach dem Exempel unsers in Gott ruhenden Herrn Vaters Gnaden, zu Ausfindung der dazu unumgänglich requirirter Mittel bedacht seyn, NB. wodurch der ohne den nicht wenig beschwerte gemeine Mann so viel möglich subleuiet, und herge-

gen

gen diejenige, so bey NB gutem Vermögen sich befinden, absonderlich in denjenigen Fällen, wenn sie durch Erlangung einiger Ehren-Aemter, Gehalts, oder andern Begnadigungen ihre Condition würcklich melioriren, zu Übertragung solcher Last einiger massen mit herbey gezogen werden mögen &c. Profecto si haec ipsa a fideli subdito bene considerentur, non possunt non querelae super modo collectandi per chartam signatam hactenus motae, cessare.

§. 11. Iam quo mitiori ac clementiori Imperii modo Princeps noster Serenissimus Elector subditorum suorum animos ac voluntates sibi deuinctas reddere studet, ita nobis subditis incumbit, Principi nostro fidissimo Patri Patrae humillima ac deuota subiectione obtemperare, ita vt ipsius sanctae voluntati aliqua in parte contrauenire nobis sacrilegium sit. Hinc etiam non male putauerim, eos, qui sanctam constitutionum ac Edictorum principis intentionem per varias machinas, fraudes, fallacias atque alios subdolos praetextus euertere conantur, eo grauius esse plectendos, quo alii, si non virtutis amore, ad minimum formidine poenae deterreantur, ne alias sincera adhuc pars ad eiusmodi malum trahatur.

Subditis obedientiae gloria competit charta signata.

§. 12. Porro sequitur, quemcunque, qui nouit in fraudem Edicti quicquam ab aliquo peragi, adstrictum esse ad deferendum transgressoris, nam per delationem illam, dum scilicet delinquentes trahuntur ad promeritas poenas, augetur publicum commodum, ad publicam vero vtilitatem promouendam omnes nati sumus. Et hanc licentiam deferendi aut denunciandi peccata ac molitiones contra Edictum cuilibet incumbere, aperto constat ex Edicti de An. 1688. verbis circa med. Für jeden Bogen, der nicht mit dem gehörigen Stempel bedrucket, es werde derselbe über kurz oder lang entdeckt, 10. Rthl. Straffe erleget werden solle: Imo expresse iniungitur denunciatio abusus vel omissionis chartae signatae in verb. citati Edicti: Wir befehlen &c. Da ihm einiger Unterschleiff oder Mißbrauch zu Notizt kommen möchte, uns selbiges zu behöriger Bestraffung anzuzeigen. Et hoc non

Sciens fraudes contra Edictum manifestare debet.

est alienum a Iure Ciuili, vbi cuilibet concessa est potestas deferendi publica delicta, ad debitam poenam fisco applicandam, nam interest Reipublicae, quouis modo providere, ne delicta maneant impunita. *L. ita vulneratus 51. §. aestimatio autem vers. si quis absurde ff. ad L. Aquil. L. Locatio 9. §. quod illicit. ff. de publ. & vectigal. & vt delinquentes cautius mercari discant. L. si poenam ff. de poenis. neque in mores abeant delicta. L. monere 4. C. serv. expert. ven. L. capitalium 28. §. famosos ff. de poenis. L. bona fides 31. ff. depositi. L. 1. ff. ad L. Iul. repet. Carpzov. Lib. 2. Resp. 52. n. 12. 13.* Cui etiam hoc consequens est, quemlibet, siue sit masculus, siue foemina, admittendum esse ad deferendum delinquentium imposturas, quae contra Edictum ad interuertendam publicam vtilitatem tendunt,

Iudex scripta
non signata
debet reiicere,
& poenam
dictare.

§. 13. Multo magis obligatus est Iudex non tantum ad non accipiendum, quod in charta non signata exhibetur, sed etiam ad dictandum in Edicto Electorali de An. 1688. statutam poenam, nam primo Iudex se secundum leges, quibus praepositus est, pronunciare semper velle, initio suscepti officii iurare tenetur; Secundo dicitur in eum finem Minister legum *L. Iudicibus L. rem non nouam 12. C. de Iudic. L. nam §. 8. de Iust. & Iur. Wesenb. conf. 130. n. 55.* vt sic nil quicquam de poenis remittere queat Iudex, per *L. poenam. 15. C. de poenis*, ne legibus derogare videatur, arg. *L. 2. C. de offic. praetor.* Sed potius secundum tenorem legis & praescripta superiorum poenas executioni mandare teneatur, arg. *Ordin. Crim. Car. art. 160. §. Und dieweil. & art. 219. Carpz. p. 4. c. 47. def. 13. n. 5. 6.* Tertio in utroque Edicto Elect. omnibus Consiliariis, Praesidibus ac Praefectis, vbicunque locorum degant, grauissime iniungitur, vt scripta, quae debito sigillo non sunt signata, retradant, & in delinquentes exactionem iam ipso facto commissae poenae statim decernant. Verba sunt in Edicto de A. 1688. haec: Als befehlen wir, porro, unser und des ganzen Landes hierunter versirendes Interesse fleißig zu beobachten, keine Schrifften, welche nicht mit dem gehörigen Stempel bezeichnet,

zeichnet, anzunehmen oder auszufertigen, auch wider die Ubertreter mit Exigirung NB. der verwirkten Straffe unnachlässig zu verfahren. Idem cautum est iam in Edicto de An. 1682. vom 9. Aug. in verb. Als auch der, welcher es angenommen, oder ausgefertigt, mit einer ansehnlichen Straffe belegt werden solle. Expeditum ergo est, non esse in iudicis arbitrio vni gratificari & poenam remittere, alterum vero condemnare; sed omnino tenetur poenam dictare, sicque aequale ac idem erga omnes delinquentes hoc in casu ius exercere, absque intuitu personae. Verba Edicti de A. 1688. sunt hanc in rem notabilia: Wider die Ubertreter mit Exigirung der verwirkten Straffe unnachlässig zu verfahren. Hinc si iudices secus faciant, & casum pro amico fingant, necesse certe habent, pro amicis, quibus gratificari poenam remittendo cupiunt, soluere, nam debitum liquidum, quale est poena proprio delicto commissa, in praeiudicium publici remittere non valent: Esset enim hoc donare, quod iudicis officium non est, & saperet illud naturam decreti ambitiosi, quod est inualidum, per *L. ambitiosa 4. ff. de decret. ab ord. fac.* Quinimo praeter solutionem poenae, quam praestare tenetur pro aliis, adhuc speciali arbitraria poena ob proprium delictum, dum contra prohibitionem Principis scripta non signata reiecit, insimulque poenam non dictavit, affici meretur, quod satis aperte ac commode infertur ex verbis Edicti d. A. 1682. modo allegatis: So wol derjenige, der es eingegeben, als auch der es angenommen, mit einer ansehnlichen Straffe belegt werden solle. Ex quibus sequitur, quod offerens scriptum, vel plane non, vel non legitime signatum, illicito suo facto oblationis iam peccauerit, & ob id poenam promeritus sit, quam Iudex semel commissam remittere nequit, siquidem fiscus in ea iam ius quaesitum habet, & per consequens, si tamen remittat aliquid iudex, ipse & pro aliorum, & pro suo delicto poenam soluere necesse habebit: Nam poenae remissio vel impositio hoc in casu ab arbitrio iudicis non dependet, sed Legis Autoritate vnice nititur. *L. 1. §. sed non utique. 3. ff.*

Iudex extraneus pronuncians super instrumento non signato id pro valido declarare non potest.

An Iudex extraneus instrumentum non signatum pro nullo declarans etiam poenam a delinquente exigere potest?

Poenam pro arbitrio iudicis infligitur.

ad Sct. Turpil. Virg. Pingitzer. q. 3. n. 5. Carpz. p. 4. const. 32. def. 19. n. 7. Multo maior adhuc ac durior iudicibus illegitima scripta acceptantibus est statuta poena, in Constitutione Danica de A. 1667. d. 26. Iulii verb. n. 8. So es annehmen, sollen mit 50. 100. oder mehr Rthl. Straffe, nach Beschaffenheit der Sachen, angesehen und beleyet werden. Quaecunque dicta sunt de iudicibus locorum, ubi charta signata viget, etiam vera sunt de illis iudicibus, qui super confectione & validitate instrumenti iudicare implorantur, etiamsi ibid. locorum charta signata non viget. Nam Iudex etiam extraneus pronunciando debet sequi solennitates ac consuetudines loci, ubi actus celebratus est. arg. *L. exigere 65. ff. de Iudiciis L. si fundus 6. ff. de Euict. Gail. lib. 2. Obs. 8. in fin. obs. 123. n. 2. Rotae Genuenf. dec. 38. Coler. de Proc. Exec. p. 2. c. 1. n. 72.* Ergo licet iste iudex poenam non valeret exigere, (nam nihil in praeiudicium fisci istius loci commissum, unde nec ulli poenae locus esse potest. Iason. vol. 3. cons. 7. in fin. Praeprimis si delinquens iudicis istius iurisdictioni non sit subiectus.) Attamen denunciare ille iudex causae qualitatem deberet Fisci Advocato istius loci, ubi actus talis illegitime gestus est, ne plane impunitus euadat delinquens.

§. 14. Poena 10. thalerorum in Edicto de A. 1688. est determinata, ut sic videatur dicendum, illam fieri non posse vel leuiorem, vel grauiorem, siquidem arbitrium iudicis censetur ademptum per determinationem certae poenae; nam ibi demum animaduersioni arbitrariae locus est, ubi poena certa legibus definita non est, per tradita Iason. in *L. iubere. 4. n. 17. ff. de Iurisd. Andr. Tiraq. de poen. Leg. temp. Caus. 31. n. 34. Iac. Schultz. in additam. ad Modest. Pistor. p. 4. const. 17. def. 12. n. 6.* adeoque e contrario sequitur hic arbitrio iudicis locum non esse, quia certa in lege Edictali definita est poena. Verum respondemus, consequentiam non esse necessariam, hic certa poenae quantitas definita est, ergo ille terminus statutae poenae ob iustam causam excedi nequit? Sic poena homicidii ordinaria est capita-

capitalis, sed quis negaret, ab ea ex causa rationabili & sufficiente recedere iudicem posse. Bart. & DD. in *L. quid ergo* 13. §. *poena grauior ff. de his qui not. inf.* Dan. Möller. lib. 3. *Semestr.* 17. Hippol. de Marfil. in *l. 1. §. sed & si quis ff. ad L. Cornel. de fals.* Vt sic etiam hoc in casu iudex pro arbitrio ac suo iudicio rite ex circumstantiis facti informato vel mitigare, vel etiam ex iusta causa aggrauare & exasperare poenam queat. *L. & si seuerior. 3. ubi glossa. C. ex quibus caus. inf. irrog. glossa in L. nunquam plura, verb. ob aliud, in fin. ff. de priuat. delict.* Nic. Reusn. lib. 2. dec. 20. n. 7. Didac. Covarr. *l. 1. var. resol. 10. n. 8.* Carpz. *p. 4. const. 5. def. 9. n. 9. 10. p. 4. c. 18. d. 5. n. 5.* Dictis etiam respondet praxis, modo iusta subsit causa moderationis ac minorationis, sic poenam 10. Thaler. nunc dictatam iterum ex causa esse moderatam, euincet subsequens Mandatum Executoriale ex Archi-Dicasterio Pomeraniae Electoralis Brandenb. quod eum in finem hic producere lubet: Wir Friedrich der Dritte Churfürst etc. Geben unsern bestalten Hofgerichts-Executori D. S. hiemit zu vernehmen, daß unsers Fiscus Adiunctus auch L. G. B. M. wider S. M. B. und den N. A. C. wegen unrechter Art gebrauchten Stempel-Papiers und desfalls von ihnen verwirkten Straffe unterthänigst Supplicando eingekommen, und gebeten, dieses an dich ergehen zu lassen. Weil nun bey dem Land-Tage Beschwer geführt, daß das Edict der gesetzten Straffe halber nicht publiciret worden, als haben wir aus solcher Ursache die Straffe einem jeden der Beflagten auf die Helfte gesetzt und moderiret. Befehlen wir demnach hiemit ernstlich, daß du nach vorhergehender vier-wochentlichen Verwahrung von jedem 5. Rthl. und also von beyden 10. Rthl. abforderst, das Geld unserm Fisco baar einlieferst, und dein Reit-Gebühr dabey beobachtest, wonach etc. Signatum Stargardt, den 16. Iulii 1689. Churf. Hinterpommr. Stadt-Halter, Cantzler und Regier. Rätthe. Hinc si quis putet, sibi iustam esse causam petendi moderationem poenae, integrum ipsi est beneficio restitutionis in integr. vti, vbi implorans in restitutionis instantia adductis motiuis bene ante perpensis, pro illarum qualitate vel ab-

solui

soluitur, vel secunda vice condemnatur. Ita in restitutionis instantia contra implorantem quendam pronunciatum est in Archi-Dicasterio Pomeranico Electorali die 29. Martii A. 1686. Auf geschehene Reuision der Acten in dieser Summarischen und sonder ordinar Process abzuthuenden Sache G. M. Imploranten und Beklagten, wider den Adiunctum Fiscii Imploranten und Klägern, wegen Ubertretung des Edicts vom Stempel-Papier ist der Bescheid: Daß es der eingewandten Restitution ohngehindert bey dem Monitorio vom 3. Octobr. an. pr. zu lassen, als wir dieselbe hiemit confirmiren. Sign. Colberg, die & Anno vt supra. Churfürstl. Cantzley daselbst.

Delinquentes
puniendi in-
distincte.

Recensentur
fraudes con-
tra Edictum.

An Supplica-
tionibus pla-
gulae 4. de-
nar. inscriptis
annectere pos-
sunt protesta-
tiones?

§. 15. Et haec poena maneat omnes, qui dolose interuere Mentem Edicti student, quocunque etiam modo id fiat; modus enim non tam attenditur, quam animus Edicto contrauenientis. Sic grauitur peccant, qui philyrae, cuius vni priori folio sententia aut aliud quid inscriptum, alterum folium posterius adhuc purum vna cum signo abscindunt, & suis supplicationibus dolose applicant, quasi res ita bene gesta, & haec delicta quo occultius & saepius committuntur, eo grauiorem ac duriores deprehensa & probata mererentur iure meritoque poenam. Eiusdem farinae sunt, qui chartam blancam ad procedendum signata philyra ad munda accipiunt, & postea, dum hanc producere non opus habent, abscissa formula procedendi, quae extremis oris chartae erat inscripta, aliis vsibus impendunt, sicque debitum pretium pro vna plagula publico detrahunt. Non tamen in delinquentium numerum referendi sunt, qui supplicationibus consuetae protestationum formulas ac clausulas salutes (v. gr. mit unnöthigen Beweis unbeladen zu seyn & similes) in fine supplicationum pro more solito annectunt, nam supplicatio est, & manet ibi principale, protestationum clausulae vero sunt ad instar accessorii: Vti iam a causa principali & potiori fit denominatio, ita illum peccasse non video, qui supplicationem chartae scepro insignitae inscripsit, adiecta per modum clausulae salutaris protestatione, nam debitam principali negotio chartam adhibuit.

§. 16. Multum utilitatis fisco interuertitur per hoc, quod haftenus concessa fuerit supplicationibus atque aliis scriptis imo contractibus applicandi chartam signatam potestas; nam sub istis applicationibus, bey denen Umlegungen des Stempel-Papiers, multum fraudis, ac damni latet, uti iam §. 18. in Pr. monui, denn (vt mihi liceat vernacula uti) öffters gestempelte Bogen umgeschlagen worden, so schon vorhin gebraucht gewesen, nemlich das erste Blat, wenn dasselbe nur allein beschrieben, und das ander Blat rein gelassen ist, wird nechst dem Zeichen gleich herunter geschnitten, und also um eine andere Schrift geleet. Vel interdum inter contrahentes conuenit de non adhibenda charta signata, quo illos 3. grossos lucrentur. Und selbe zum Weinfauße auwenden können. Sed postea spe citius exorta inter contrahentes inimicitia, inuoluitur contractus chartae signatae, ne actori exinde deficiat intentionis suae probatio. Alias si ex contractu dicto non agere opus fuisset, i. e. si alter contrahentium alteri vicissim praestitisset, quae forte praestanda promiserat, vectigal pro charta signata fuisset interuersum; quod toties fieri non dubium est, vt sic hae fraudes maxime causarum vna esse possit, quare Serenissimus in Edicto suo de An. 1688. hac querela vsus legatur, daß gar wenig von sothanem Papier consumiret und abgehølet werde. Verum istae captiones satis restrictae sunt, per toties quoties declaratam Serenissimi Principis in Edicto modo citato voluntatem, ne amplius recipiatur scriptum, cuius initium chartae signatae non sit inscriptum. Quod satis clarum redditur ex Edicto de A. 1688. Nam dum ibidem Serenissimus serio edicit: Wir wollen gnädigst, daß unserm Patent in allen Puncten nachgelebet werde, etiam hoc vult, daß das Document nicht nur mit gestempelten Papier umgelegt, sondern dasselbe darauf geschrieben werde, conf. clarissima verba in Edicto de A. 1682. ibi in pr. auf gewisses Papier NB. geschrieben, & iterum circ. fin. Welches nicht auf dergleichen Papier NB. geschrieben, als ungültig verworfen werden solle. Fluit tamen exinde, excusandos esse illos, qui extra dolum sunt, si v. g. quidam licite contrahant, tempore noctis in loco, vbi charta signata statim ad manus haberi

Scripta, quae non sunt chartae signatae inscripta, sed tantum inuoluta, sunt reicienda.

An in istis articulis habet

Quibus casibus licet. Einen Stempels Bogen umgeschlagen.

beri non possit, vel si venditor chartae signatae domi non deprehendatur, wenn der Accis-Bediente, so das Papier verkauft, nicht bey wege, actus vero expediendus dilationem ac moram forte ob instans iter maturius peragendum, vel ob mortem donantis iam imminentem &c. non pateretur; vbi tamen ad excludendam fraudis suspicionem non inutile foret, hanc contractui inferere clausulam, daß in Ermangelung des Stempel-Papiers, dieser Contract oder Verfassung, oder Donation, auf ander schlecht Papier habe geschrieben werden müssen, doch mit dem Bedinge, daß sofort nach erhaltenem Stempel-Papier dasselbe solle umgelegt werden. Quamquam ne hoc quidem tuto admittendum esse existimarem, sed vt talis contractus, qui antea ob defectum chartae signatae purae chartae inscriptus, postea chartae signatae inscribatur, necessum est, quo sic hac in parte fraus plane cessaret, & prorsus euitaretur occasio altercandi, num partes contractum dolose, an ex necessitate deficientis chartae signatae, purae chartae inscripserint.

An in literis
data apocha
probat absque
charta signata.

§. 17. Imo & literis, vbi quis ad debitorem scribit, inque illis testatur, sibi nomine eius per Procuratorem ipsius factam esse debiti solutionem, non esse denegandam fidem, opinor, licet epistola non sit in charta signata concepta, v. g. si ita scriptum, und wolle der Herr diesen Brieff an statt einer Quittung beylegen und verwahren, massen ich denselben allemahl vor eine Quittung respectiren und agnosciren will. Nam de literis priuati ad priuatum directis nullam mentionem facit Edictum Electorale, quasi & illa debeat chartae signatae inscribi, ad nullam vero speciem instrumentorum in Edicto contentorum epistola referri potest, vt sic maneat sub dispositione iuris communis.

An Ciues
Brandenburgici
in exteris
contrahere
possunt absque
charta signata.

§. 18. Q. quid si ciues Brandenburgici in alieno Principis territorio conueniant de vendendis & emendis aedibus in terris Brandenburgensibus sitis, quaeritur, an ille contractus, si tantum simplici & non signatae chartae inscriptus, valeat? Resp. quod sic, nam inspicitur solennitas loci actus gesti *L. erigere 65. ff. de Iudic.* Et sicuti Testamentum coram Parocho & tribus vel duabus personis in Saxonia, licet super haereditate in Marchia sita, conditum, etiam in Marchia

chia valet, vbi tamen septem testes requiruntur. vid. Carpz. p. 3. c. 4. def. 40. Ita contractum in alieno territorio absque charta signata confectum etiam in locis, vbi charta signata viget, valere, indubitanter asserimus: Modo in contrahentibus animus defraudandi Principem non adsit, nam sic contractus in fraudem Edicti, in alterius Principis districtu initus maxime annullaretur, & vterque contrahentium dignus esset, vt quisque separatim, statuta poena afficeretur, siquidem in pari sunt culpa, dum consensere in iter suscipiendum in aliud territorium, quo ibi tuto absque charta signata contrahere possent.

§. 19. Pariter & particulares solutiones probari posse nullus dubito per chartam simplicem, licet non signatam. Nam creditor nimium quantum grauaretur, si quascunque interimisticas quietantias, quae tantum ad tempus durant, & soluto debito toto per generalem Apocham tolluntur, chartae signatae inscribere teneretur; sufficit ergo probatio particularium solutionum per chartam simplicem, modo postea generalis debiti soluti Apocha chartae signatae legitimae fuerit inscripta. Hinc nec obstaret quicquam, quo minus eiusmodi Apochae, die Interims-Quittungen, instrumentis principale debitum continentibus subscribi possint, hoc effectu, vt ex illis probari posset facta solutio particularis. Alias si quietantia principalis debiti, die Haupt-Quittung inscribatur chirographo hinter die Obligation her, fraudem Edicto fieri omnino persuasi sumus, vtpote quod cui-libet actui peculiarem assignauit chartam: Nam alius generis est charta, cui inscribendae obligationes, diuersa itidem, quae adhiberi debet quietantiis. Qua ratione permoti etiam vltius decidere possumus, non licitum esse duas quietantias principales vni folio inscribere.

An interim
quietantiae
chartae signatae
inscribi
debent?

An chirographo
quietantia
subscribi potest?

2. Quietantiae
vni folio
inscribi non
debent.

§. 20. Sed quid de extractibus mercatorum dicendum, & de subscriptione eorum, Auszüge der Kauffleute? Resp. haecenus nihil desuper dispositum meminimus; vix tamen est vt credamus, SERENISSIMI ELECTORIS intentionem eam fuisse, quod eiusmodi schedulae inscribi debeant chartae signatae, licet effectum quietantiarum habe-

An extractus
Mercatorum
charta signata
inscribi debeant?

An Mercato-
rum libri, die
Rauff-Bücher,
sunt signandi?

ant, quia alias nimium grauaretur mercatura ac commerci-
um, quorum libertas tamen bonum Reipubl. summopere
promouet. Adhuc quaererem, an Mercatorum libri signo
principis sint notandi? Dicendum videtur, quod sic, quia
instrumentis, ex quibus aliquid probari debet, aequiparan-
tur, instrumenta vero, quae publicam fidem requirunt, de-
bent esse signata, ergo & necessarium esse putatur, vt li-
bri mercatorum signo notentur, nec hoc parum augeret
reditus publicos, quo sine etiam libros mercatorum in ini-
tio & fine notandos esse, voluit Constitutio Danica supra
§. 10. cap. 3. allegata in verb. sub N. 3. Dann zu den er-
sten und letzten Bogen in aller Rauffleute Bücher, so gültig
seyn sollen. Ne autem Mercatores in fraudem Edicti nimis
crassos confici curarent libros, praefinienda ipsis esset men-
sura ac magnitudo libri, quo eo citius nouo libro confi-
ciendo opus haberent. Nec hoc constringeret libertatem
commerciorum, siquidem hoc tributum est minimum re-
spectu lucri maximi, quod ordinarie ex negotiationibus
acquiritur. Et si rem penitus inspiciamus, hoc paruum
vectigal non onerat mercatores, sed potius emptores, qui
in his locis (v. g. Francofurti Studiosi, aliique) ab illis ite-
rum merces emunt, nam ob eiusmodi vectigalia duplo ma-
ius pretium imponere mercibus suis quam optime norunt
aliqui Mercatores, quod tamen cum commutatiua iustitia
in commerciis obseruanda manifesto pugnat.

An dispositio
patris inter li-
beros absque
charta signata
concepta va-
let?

§. 21. Quid si testamentum Patris inter liberos confe-
ctum, sed non in charta signata conceptum, quaer. an vale-
at? Resp. neg. quatenus dispositio paterna ex instrumento
probari debet, nec aliunde constare potest de dispositione
illa. Aliud tamen ex aequitate dicendum esse reor, si v. g.
Pater vni filiorum omnes sumptus, quos in studia aliasque
diuersas necessitates ac aduersitates, quae filio in Academiis
occasione studiorum obuenerunt, fecit, in simplici charta
donasset, postea vero a filio admonitus Parens, Dispositio-
nem illam non esse charta signata inscriptam, illam
chartae signatae inscribere voluisse, sed morte praepeditus
non potuisset, quod eiusmodi donatio in charta pura con-
cepta,

cepta, favore illorum sumptuum valeat, modo charta signata sit inuoluta, wenn das Stempel-Papier nur darum geleet sey: nam ibi voluntas patris de donatis sumptibus est manifesta, nec animum vectigal chart. signat. interuerendi parens habuit, neque tributum ipsum Principi debitum subtrahitur.

§. 22. Non ratione litigantium, sed tantum contra-
hentium dubium est, num Debitor vel Creditor in poenam A quo solui
debet poena? condemnandus sit, si charta signata in contractu ipsorum scripto fuerit neglecta? Id in Edictis Electoral. determinatum non est. Constitutio Danica de A. 1667. vero vult, illud munus soluendi vectigal pro charta signata commune pro rata esse debere & creditori & debitori, verb. sub N. 7. Damit auch zum Siebenden die Unkosten solches Papiers einem oder andern so viel desto leichter fallen, so soll der Creditor und Debitor, der Verkäufer und Käufer, oder in andern Contracten beyde Theile, und zwar ein jeder zur Helffte sothane Unkosten stehen und abhalten. Verum hoc ex illa ratione, quia ibi pro diuersitate negotiorum saepe maximum exigitur vectigal. Apud nos vero exiguum tributum penditur, quod neminem adeo valde grauare potest. Hinc ordinarie praeprimis in contractibus bilateralibus, quilibet contrahentium suam plagulam chartae emit, & vectigale eo nomine soluit. Quod si vero inter creditorem & debitorem sit quaestio de emenda charta signata, onus vectigalis creditori incumbere puto, dum eius securitati prospicitur, & ipse aliquando in foro opus habet obligatione producenda ad probationem debiti, unde porro sequitur, in casum poenae exsoluendae creditorem esse condemnandum in poenam, quod non ipse soluerit vectigal chartae signatae nam ad id naturali aequitate suadente magis est obligatus creditor, quam debitor, quia regulariter sua pecunia foenori exposita certo suum promouet commodum, debitoris vero lucrum ex pecuniae mutuo acceptae vsu quaerendum adhuc dubium existit; iam secundum naturam est, cum oportere ferre incommoda, cuius certo augentur bona ac commodata, per *L. 10. ff. de R. I.* quod & praxis fert. Conf. Decretum

cretum Camerale Berolinense die 5. Martii An. 1688. supra §. 4. h. c. allegatum.

Ratio reddenda de vectig. pro charta signata accepto ab Administratoribus.

§. 23. De redivitibus ex venditione chartae signatae tenentur rationes reddere illius administratores ac venditores, nam in exacta reddendarum rationum exactione consistit praecipuum vniuersalis publicae commodum. Petr. Gregor. *Lib. 3. de Repl. cap. 8. n. 9. vers. Et ob id consulte.* Si vero ex suspecta rationum redditione deprehendatur quid ab officialibus interuersum ac perfide interceptum, ad quantitatis surreptae restitutionem, cum tertia eius parte officiales tenerentur, per statuta Iuris Ciuilis in *L. 4. §. 5. ff. ad L. Iul. pecul.* vt sic non minimum exinde accedat fisco augmentum. Quanquam hodie eiusmodi nequissimos ac perfidos Administratores, si nimirum vltra 100. Rthl. ex publica pecunia consumpserint, nec reddere valeant ablatum, seueriori poena & mortis supplicio ad instar furtum affici debere, Diuus Elect. gloriosissimae recordationis in certa quadam in Marchia promulgata Constitutione de An. 1683. die 22. Ian. constituit, cuius Const. mentionem facit Illustr. Dn. de Rhetz in *Meditatt. suis ad Inst. Disp. 24. §. 16.* vt sic dispositio legis *tres Tutores 55. ff. de administr. Tutor.* qua delicta circa administrationem commissa mitius puniri dicuntur, cessare & abrogata videatur, quod in Saxonia quoque ita obtinet, conf. Dn. Carpz. *Pr. Crim. quaest. 85. fere per tot.*

§. 24. Hae sunt meditationes meae de Charta Signata, quas consignatas in hac charta publice exhibeo. Meliora debui, sed non potui pro inexculta thematis huius natura, parua intellectus mei experientia, & temporis angustia. Dissertationi huic simul ac vitae Academicae impono finem, initium itineris facturus ad latissimum Practicorum, theoriæ cum praxi combinantium, campum. Tu Alme & Benigne DEVS! tuo me bees Directorio ac Patrocinio, quo constantem apud Serenissimum gratiam, & tales in foro practico inueniam Fautores, quales in Theoretico habui Patronos.

SOLI DEO GLORIA.

Bartholdi, Friedrich Jacob,

Diss. ex iure publ. priv. de charta signata, vom Stempel-Papier

Vitemberga 1743

4 Diss. 1952#Beibd.16

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10824884-1

VD18 14827417-001